

**MRADI WA KUHIFADHI ZIWA TANGANYIKA
(LAKE TANGANYIKA BIODIVERSITY PROJECT)**

**RIPOTI YA WARSHA YA MAAFISA SAMAKI NA VIONGOZI WA
VIJJI ILIYOFANYIKA KUENZIA TAREHE 17-21, JANUARI
(KIGOMA) NA 24-28, JANUARI 2000 (RUKWA)**

Imetayarishwa na :

B.D.Tarimo
Mratibu wa Mafunzo na Elimu ya Mazingira
Mradi wa Kuhifadhi Ziwa Tanganyika

**RIPOTI YA WARSHA YA MAAFISA SAMAKI NA VIONGOZI WA VIJJI ILIYOFANYIKA
KUANZIA TAREHE 17 - 21, JANUARI (KIGOMA) NA 24 - 28, JANUARI 2000 (KIRANDO)**

YALIYOMO1

Shukrani.....	2
1. Utangulizi.....	3
2. Warsha mkoa wa Kigoma.....	6
3. Maazimio mkoa wa Kigoma.....	16
4. Warsha mkoa wa Rukwa.....	17
5. Maazimio mkoa wa Rukwa.....	26
6. Tathmini ya warsha.....	27
7. Hitimisho.....	29

Viambatanisho

1. Ratiba.....	30
2. Hotuba ya ufunguzi -Kigoma	32
3. Utafiti (Kashushu)	38
4. Zana za uvuvi (Kweka)	44
5. Matokeo ya vikundi (zana).....	49
6. Sheria za uvuvi (notes)	53
7. Sheria na kanuni (matokeo)	62
8. Blind fold game	64
9. Vielelezo.....	66
10. Hotuba ya ufunguzi (Rukwa).....	68
11. Matokeo ya kazi (vikundi).....	74
12. Matokeo ya kazi (vikundi).....	77
13. Tathmini ya warsha.....	79

SHUKRANI

Shukrani za dhati ziwaendee viongozi wa Mradi wa kuhifadhi ziwa Tanganyika (LTBP) kwa kufadhili warsha hizi na kwa ushauri uliolenga katika kuboresha warsha hizi.

Pia shukrani nyingi ziwaendee wataalam wa kutoka nje ambao walisaidia sana kuboresha warsha hizi. Wataalam hao ni Rachel Roland na Monique Trudel ambao walisaidia kupitia na kurekebisha mchanganuo wa warsha.

Itakuwa si vizuri kama sitawataja wawezeshaji wa warsha hizi Bw. D. Kweka, Bw. E. Mtiti na Bw. F. Malisa kwa kujitolea muda wao mwingi kwa kutayarisha na kushiriki kikamilifu katika warsha hizi.

Mwisho nawashukuru wote walioshiriki kwa njia moja au nyingine katika kufanikisha warsha hizi.

UTANGULIZI

Wazo la kufanyika kwa warsha ya maafisa samaki pamoja na baadhi ya viongozi kadhaa wa vijiji vinavyolizunguka ziwa Tanganyika lilianza kwenye warsha iliyofanyika Bujumbura nchini Burundi mwezi wa Julai mwaka 1999.

Kumekuwa na mawasiliano na viongozi wa mradi wa kuhifadhi ziwa Tanganyika ili kuona jinsi ya kuboresha zaidi warsha hii.

MATAYARISHO YA WARSHA

Matayarisho ya warsha hii yalifanywa kwa ushirikiano wa karibu kati ya wawezeshaji na wataalamu wa masuala ya Elimu ya Mazingira na mafunzo. Wataalamu hao ni Rachel Roland na Monique Trudel. Pia wawezeshaji hao walikutana mwezi Desemba 1998 kujadili mbinu mbalimbali za kuboresha warsha hii.

Ratiba ya Warsha ilitayarishwa kwa pamoja na ilikubalika na wanawarsha. Lugha iliyotumika kuendeshea warsha ilikuwa kiswahili kwani ndio lugha inayoeleweka kwa urahisi kwa walengwa. Mbinu za ushirikishwaji zilitumika ambapo majadiliano, kubadilishana uzoefu na kazi kwenye vikundi vilitawala badala ya mtindo wa zamani ambapo wawezeshaji wanachukua nafasi ya ualimu.

UENDESHAJI WA WARSHA

Warsha ilifanyika kwa siku tano kwa mkoa wa kigoma yaani tarehe 17 - 21/1/2000 katika ukumbi wa TAFIRI Kigoma. Pia warsha kama hiyo ilifanyika mkoani Rukwa katika mji mdogo wa Kirando kuanzia Tarehe 24 - 28/1/2000.

Mbinu mbalimbali zilitumika ikiwemo kubadilishana uzoefu, majadiliano, maigizo, maswali na majibu, kutembelea maeneo ya wavuvi n.k.

LENGO LA WARSHA

- Kuwapa maafisa samaki na viongozi wa vijiji mbinu mpya za mawasiliano na wananchi ili kubadilisha mtindo wa zamani wa kupeana habari ambapo Wananchi hawashirikishwi.
- Kuwapa walengwa mbinu mbalimbali za matumizi endelevu ya rasilimali za ziwa Tanganyika.

Mwisho wa warsha wanawarsha watakuwa na uwezo wa:-

- Kutambua na kuorodhesha aina mbalimbali za uvuvi na madhara yake katika ziwa ,viumbe hai na mazingira yake.
- Kubuni na kutengeneza mabango yenye ujumbe unaolenga hifadhi ya ziwa Tanganyika
- Kupanga, kutayarisha na kuendesha mikutano mbalimbali katika maeneo yao.
- Kutumia mbinu za ushirikishwaji katika kuwasiliana na wavuvi katika sehemu zao za kazi

WAWEZESHAJI

Warsha hii iliendeshwa kwa ushirikiano wa karibu baina ya wawezeshaji na wanawarsha. Wafuatao walikuwa wawezeshaji wa Warsha:-

1. Bwana B.D.Tarimo. - Mkufunzi wa elimu ya mazingira kutoka
Baraza la Taifa la Hifadhi na
Usimamizi wa Mazingira (NEMC)
- Mratibu wa mafunzo na Elimu ya Mazingira katika
mradi wa ziwa Tanganyika (LTBP)
-Mratibu wa Warsha
2. Bwana D.O.Z .Kweka - Afisa maliasili Kigoma (W)
-Afisa uvuvi Kigoma (W)
3. Bwana F. Malisa - Mhifadhi Hima Sheria Kutoka hifadhi ya
Taifa ya Milima ya Mahale
-Kaimu Mhifadhi wa idara ya Ikolojia
4. Bwana E. Mtiti - Meneja msaidizi - TACARE

WANAWARSHA

Wanawarsha walikuwa ni maafisa samaki na viongozi wa vijiji katika mwambao wa ziwa Tanganyika. Katika mkoa wa Kigoma kulikuwepo na maafisa samaki saba na viongozi wa vijiji wanne. Mmoja wa maafisa samaki Bwana O. Kashushu alimwakilisha mtoa mada Bwana Robert Lindley na hivyo kuendelea na warsha kutokana na uzoefu wake katika utafiti. Katika mkoa wa Rukwa kulikuwepo na maafisa samaki sita na viongozi wa vijiji wanne.

ORODHA YA WANAWARSHA:

KIGOMA:

1. V.M. Ntamamiro
2. A.M. Kibango
3. K.S. Tambwe
4. A.C. Maboza
5. Bakema Rashid
6. Juma Hatibu
7. Felix Kavejulu
8. Kassim M. Kasambwe
9. Sadiki A. Mkala
10. Alhaj Baharia Kengwa.
11. Omary Kashushu

RUKWA:

1. Patrick Mwanakusha.
2. Patrick Mwakyusa.
3. Mark G. Makinda
4. Wilbard J. Mayelele
5. Frederick Kabenze
6. Deodatus Mwilaka
7. Greyson Nondo
8. Gilles Kapale Ntondokoso
9. Cyprian E.M. Ludege
10. Gerald Mluta

Wengine walioshiriki kwa njia moja au nyingine ni waandishi wa habari wakiwemo wa Radio Tanzania Dar-es-Salaam (RTD) Radio Free Africa (RFA) waandishi wa magazeti ya Daily News na Mzalendo.

Viongozi mbalimbali walishiriki katika ufunguzi na ufungaji wa warsha hizi. Katika Mkoa wa Kigoma, warsha ilifunguliwa na Mkuu wa Wilaya ya Kigoma Mh. Lt. Maulid Kago na kufungwa na Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri ya Wilaya ya Kigoma Bw. M.N Shirima. Katika Mkoa wa Rukwa warsha ilifunguliwa na Bw. A.S Mzurikwao ambaye ni Afisa Tawala wa Wilaya ya Nkasi kwa niaba ya Mkuu wa Wilaya. Warsha ilifungwa rasmi na Afisa Maliasili wa Mkoa wa Rukwa Bw. P. Mwanakusha.

RATIBA YA KILA SIKU

MKOA WA KIGOMA

Kila siku ratiba ilikubaliwa kwa pamoja na wanawarsha. Hii ina maana saa za kuanza kwa warsha na kumalizika ilijadiliwa kwa pamoja na kukubalika. **(angalia kiambatanisho namba 1.)**

SIKU YA KWANZA

Hotuba ya ufunguzi

Washa ilifunguliwa na Mkuu wa Wilaya ya Kigoma Mheshimiwa Lt M.A Kago Katika hotuba yake ya ufunguzi alisisitiza mambao yafuatayo:- **(Ona kiambatanisho namba 2)** Tafiti mbalimbali zilizokwisha fanyika kuhusu ziwa Tanganyika ziende kwa walengwa kuliko kubaki kwenye kabati. Ni wajibu wa wote kutunza ziwa Tanganyika kutokana na athari za uchafuzi.

Mashirika mbalimbali yajitangaze na kuwa karibu na wananchi ili waelewe njia za kuhifadhi mazingira ya ziwa Tanganyika

Upandaji miti upewe mkazo katika uhifadhi wa mazingira

Alishauri iandaliwe warsha ya uvuvi bora kwa wavuvi wote

Alipendekeza kwamba mradi wa Hifadhi ya Mazingira Ziwa Tanganyika uandae siku ya mazingira duniani kwa mwaka huu wilayani Kigoma

Matarajio ya wanawarsha

Wanawarsha walipewa nafasi ya kutaja matarajio yao katika warsha hii. Lengo kubwa la kupata matarajio ya wanawarsha ni kutumia matarajio yaliyotolewa wakati wa kufanya tathmini ili kuona kama matarajio haya yamefikwa na kama hayakufikiwa ni sababu gani zimefanya yasifikwa na tufanye nini ili wakati mwingine tuweze kufikia malengo.

Matarajio yalikuwa kama ifuatavyo:-

- . Kujifunza mbinu mpya endelevu za utumiaji wa Ziwa Tanganyika
- . Utatuzi wa matatizo ya uharibifu wa Mazingira
- . Kujifunza kutoka kwenye Warsha elimu ya mazingira
- . Kupata mbinu sahihi katika hifadhi ya mazingira
- . Kupata mbinu mpya kutoka utafiti juu ya uvuvi bora
- . Kuweka mikakati ya pamoja juu ya matumizi endelevu ya ziwa Tanganyika
- . Kubadilishana uzoefu wa wataalamu na viongozi
- . Kupata changamoto katika utendaji wa kazi
- . Kupata ushauri wa kitaalam katika uvunaji endelevu wa Rasilimali yetu

Uzoefu wa wanawarsha juu ya uhifadhi wa mazingira

Wanawarsha waliweza kutoa uzoefu wao juu ya uhifadhi wa Mazingira na matatizo wanayokumbana nayo katika utendaji wao wa kazi.

Uzoefu

- Uvuvi umekuwa ukibadilika muda hadi muda kuanzia zana za zamani (lusenga) hadi kufikia matumizi ya sasa hivi ya kipe
- Mapato ya uvuvi yanazidi kupungua ukilinganisha na miaka ya nyuma
- Kumekuwepo na mrundikano wa zana nyingi za uvuvi katika eneo moja la uvuvi

Matatizo

- Wavuvi waliokuwa wakitumia makokoro imekuwa vigumu kwao kugeza kokoro kutokana na gharama kubwa za uendeshaji wa zana zilizopendekezwa/mbadala mfano Kipe (lift net)
- Ujambazi wa zana za uvuvi ziwani limekuwa Tatizo sugu kwa wavuvi
- Upo uchafuzi katika ziwa Tanganyika unaotokana na viwanda na kilimo. Pia ukataji miti ovyo na uchomaji moto misitu.
- Ajira ya watu imepungua kutokana na matumizi ya kokoro kukatazwa. Hivyo kuna dalili za umaskini kuongezeka.
- Hakuna nyenzo za kufanyia kazi kwa maafisa ugani katika vijiji (Extension workers)

MATOKEO YA TAFITI MBALIMBALI:

Utafiti wa zana za uvuvi (FPSS)

Matokeo haya yalitolewa na Bwana Omar Kashushu kwa niaba ya Bwana Robert Lindley aliyehandaa mada hiyo. **(Angalia kiambatanisho namba 3.)**

Baadaye wanawasha walitoa michango yao kama ifuatavyo:

Kwa vile kuna maeneo ambayo tayari makokoro yameshathibitiwa basi mikakati iliyoweza ufanisi huo uigwe katika vijiji vingine ambavyo bado kokoro ni tatizo.

Vyombo vya fedha vitoe mikopo nafuu kwa wavuvi ili waweze kuwa na zana mbadala

Mada toka kituo cha utafiti Kigoma (TAFIRI)

Mada hii ilitolewa na Mkurugenzi wa Kituo cha utafiti kigoma Bwana Chitamwebwa.

Katika mada yake alielezea mambo mbalimbali yakiwemo hali ya ziwa, mtandao wa samaki mbalimbali kuanzia utagaji wa mayai hadi kukua.

Vilevile alielezea zana ambazo zinaweza kutumika katika uvuvi huo. Moja ya matokeo ambayo yaliwavutia wanawarsha ni habari juu ya dagaa kwamba dagaa mwenye miezi sita hadi saba anaweza kuzaa na umri wake hadi kufa ni miezi kumi na mbili. Hivyo dagaa ni zao la mwaka na hutegemea hali ya hewa na mazingira kwa ujumla Wanawarsha walipendekeza kwamba taarifa kama hizi ziwe zinawafikia wavuvi mapema ili waweze kuelewa nyakati nzuri za uvuvi na hatimaye kuboresha kipato chao.

SIKU YA PILI

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya kwanza. Baadaye alitoa utaratibu utaskaotumika kwa siku hii ambao ni:

Za na za uvuvi katika mazingira mbalimbali na Sheria na Kanuni za uvuvi kama nyenzo za kusimamia uvuvi Tanzania.

Zana za uvuvi katika mazingira mbalimbali.

Somo hili liliongozwa na Bwana D.O.Z. Kweka. **(Angalia kiambatanisho namba 4).**

Katika somo hili Wanawarsha walielimishwa kuhusu:

- Aina ya zana mbalimbali zitumikazo katika ziwa Tanganyika
- Mazingira mbalimbali ya uvuvi
- Mahusiano ya zana za uvuvi na mazingira
- Matokeo ya matumizi ya zana katika mazingira mbalimbali

Wanawasha waligawanyika katika makundi mawili ili kujadili na kupendekeza yafuatayo:

Kundi A

- Aina ya zana za uvuvi
- Chimbuko la zana hizo
- Maendeleo ya zana hizo
- Zana mabazo zimetoweka

Kundi B

- Mazingira ya uvuvi yalivyotokea miaka ya nyuma hadi sasa
- Mazingira gani ya uvuvi ambayo wavuvi wanayapenda - Toa uzoefu wako
- Kwa uzoefu wa mwanawarsha, Je, Kuna zana ambazo zimeonekana zinaleta uharibifu wa mazingira? Ni zipi? Taja.
- Kama Mwanawarsha pendekeza zana bora za uvuvi zitakazoleta uvuvi endelevu katika sehemu yako

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI (kazi za vikundi zinaweza kuonekana katika kiambatanisho namba 5)

SHERIA NA KANUNI KUU ZA UVUVI

Somo hili liliongozwa na D.O.Z. Kweka. **(Angalia kiambatanisho namba 6.)**

Wanawarsha walieleweshwa chanzo cha sheria na kanuni za uvuvi. (kuanzishwa kwa idara , kutungwa kwa sheria za uvuvi , kutungwa kwa kanuni kuu za uvuvi 1973 na marekebisho yake kutungwa kwa kanuni kuu za uvuvi 1989 na marekebisho yake)

- Wanawarsha walijifunza jinsi sheria na kanuni zilivyo nyenzo za kusimamia uvuvi Tanzania kwa kuona mgawanyiko wa sheria, mgawanyiko wa kanuni kuu za uvuvi , mgawanyiko wa nyongeza za kanuni kuu za uvuvi, mambo yanayokidhi sheria na kanuni kama nyenzo
- Wanawarsha walijadiliana na kuweka bayana wajibu wa wananchi katika sheria na kanuni za uvuvi Tanzania (Nafasi ya wataalam wa uvuvi, nafasi ya viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi, nafasi ya mashirika ya Kiserikali na yasiyo ya Kiserikali (NGO'S), na nafasi ya watu binafsi)
- Wanawarsha walijadili na kutoa mapendekezo juu ya sheria na kanuni kama sheria na kanuni zilizopo zinakidhi mazingira waliyonayo, kama sheria na kanuni zitungwe kulingana na maeneo ya uvuvi mfano Ziwa Nyasa peke yake na Ziwa Tanganyika peke yake, kama sheria na kanuni zilizopo zimetoa nafasi sawa kwa wavuvi wa aina zote na nini kifanyike ili kuboresha sheria na kanuni zilizopo.

Baada ya hapo wanawarsha waligawanyika katika makundi mawili

Kundi A

Walijadili wajibu wa makundi mbalimbali katika sheria na kanuni

- Nafasi ya Wataalam wa uvuvi
- Nafasi ya viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi
- Nafasi ya mashirika ya Serikali na yasio ya Serikali
- Nafasi ya watu binafsi

Kundi B

Walijadili sheria na kanuni katika katika nyanja zifuatazo:

- Kama sheria na kanuni zilizopo zinakidhi mazingira tuliyonayo
- Kama kanuni zitungwe kulingana na maeneo ya Wavuvi
- Kama sheria na kanuni zilizopo zimetoa nafasi sawa kwa wavuvi au zina upungufu na kama upo ni upi
- Nini kifanyike kuboresha kanuni na sheria zilizopo

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI (ona kiambatanisho namba 7.)

SIKU YA TATU

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya pili. Baadaye alitoa utaratibu utaokaotumika kwa siku hii ambao ni:

1. Mbinu za mawasiliano
2. Uendeshaji wa mikutano
3. Utoaji wa mada

Masomo haya yaliongozwa na Bwana Fredrick Malisa na Bwana Emanueli Mtiti.

MBINU ZA MAWASILIANO:

Katika mbinu za mawasiliano wanawarsha walijadiliana kuhusu maana halisi ya mawasiliano na baadaye kufikia muafaka. Vile vile ilijadiliwa kwamba mawasiliano ni kitu kinachoendelea. Kielelezo cha picha ya Mawingu kilitolewa katika warsha ili kuweza kuona ni jinsi gani mambo mbalimbali yanavyoweza kufanya habari ipokelewe katika tafsiri mbalimbali na hivyo kuathiri mawasiliano.

Pamoja na picha ya mawingu Wanawarsha walijadili mambo ambayo yanavyoweza kuboresha mawasiliano kwa mfano kuwafahamu watu, kutafuta namna ya kufikia mwafaka, kutumia lugha ya kueleweka, kutokujitokea nyuma, kutotumia mbwembwe nyingi zenye kuchanganya watu, mwonekano wako kwa watu, kuwatumia watu maarufu wanaokubalika katika jamii n.k

Ili kuboresha somo la mawasiliano lilitolewa igizo la 'chai". Katika igizo hili Mwanawarsha mmoja aliagizwa kumtayarishia Mwenyekiti wa warsha chai. Mwanawarsha alienda moja kwa moja kutayarisha chai bila kuwasiliana na Mwenyekiti kuwa chai yake iwe ya ladha gani.

Fundisho liliopatikana katika igizo hili ni kwamba mara kwa mara viongozi au wataalamu tunakuwa na hisia kwamba tunaielewa mahitaji ya tunaowaongoza, lakini katika hali ya kawaida si kweli. Hivyo ni vyema kuwa na mawasiliano ya karibu na wananchi kabla ya kuwatendea mahitaji yao.

UENDESHAJI WA MIKUTANO:

Wanawarsha walijadiliana na kupeana uzoefu jinsi wanavyoendesha mikutano yao. Baada ya majadiliano hayo ilionekana bayana kwamba ili mkutano ufanikiwe mambo yafuatayo hayana budi kuzingatwa:-

- Lengo la mkutano
- Mada kuu ya mkutano
- Aina ya mkutano
- Walengwa wa mkutano na idadi yao
- Mahali pa mkutano na muda
- Nani aendae mkutano na nani aendeshe mkutano
- Utoaji wa matangazo ya mkutano na taarifa

Ili kuunganisha mawasiliano na mkutano ulifanyika mchezo wa upofu (Blind fold Game) Wanawarsha walifungwa vitambaa kwenye macho na kuongozwa na ambaye hakufungwa kitambaa. Baadaye waliulizwa swali (**ona kiambatanisho namba 8**)

Katika jamii kuna makundi ambayo ni wepesi kuelewa jambo na wengine ni wagumu kiasi. Hivyo ni wajibu wa wataalamu na viongozi kutoa nafasi kwa wote ili waelewe. Wataalamu na viongozi wasikate tamaa, Wasipoteze lengo wala uelekeo. Wajenge tabia ya kurudisha uaminifu kwa wananchi hasa kwa wale waliokata tamaa Wataalamu na viongozi wasisongwe na jamii hata kama jambo ambalo wanatakiwa walielezi kwa jamii litakuwa na athari kwao.

UTOAJI MADA:

Wanawarsha walijadiliana namna iliyo nzuri ya kutoa mada na baadaye wakapendekeza mambo ya kuzingatia katika utoaji wa mada, Nayo ni :

- Muda
- Mwonekano kwa jamii (mavazi ya heshima)
- Chagua sehemu ya kusimama.
- Tafuta namna ambayo haitachosha watu
- Chagua sehemu nzuri ya kutoa mada
- Tambua mila na desturi za jamii

Baadaye wanawarsha waligawanyika katika vikundi viwili ili watumie mbinu walizozijadili kuandaa mkutano na kutoa mada.

Kundi A

Walijadili jinsi ya kuendesha mafunzo ya uvuvi endelevu kwa wafanya biashara wa samaki katika vijiji.

a. Mada zitakazofundishwa ni:-

- Elimu ya uhifadhi wa mazingira
- Upandaji miti .
- Athari za kufanya biashara za samaki wachanga

b. Kufundisha mbinu bora za ukaushaji wa samaki kwa kutumia majiko sanifu,. Kutumia nyavu za kuanikia dagaa (RACKS)

Mahali pa mkutano patakuwa sehemu mbalimbali wanazofanyia shughuli zao za biashara ya samaki.

- c. Muda utakuwa saa moja kwa kila mada

Kundi B

Walijadili kuwafundisha wavuvi uvuvi bora unaozingatia uvunaji wa samaki bila kuleta madhara katika mazingira

- a. Mbinu za mawasiliano

- Wataitisha kikao cha serikali ya kijiji, watu maarufu, viongozi wa madhehebu, wakuu wa wavuvi na wataalamu mbalimbali
- Baada ya kikao hicho hapo juu wataitisha mkutano mkuu wa wavuvi kulingana na maeneo waliyopo

- b. Muda

- Uvuvi bora dakika 10
- Zana bora dakika 15
- Zana zisizo bora dakika 15

- c. Mahali pa mikutano

- Mahali pa wazi ambapo shughuli za uvuvi zinafanyika.

SIKU YA NNE

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya tatu. Baadaye alitoa utaratibu utaokaotumika kwa siku hii ambao ni:-

- Matumizi ya vielelezo katika kueneza elimu ya mazingira. Somo hili liliongozwa na Bwana B.D.Tarimo (**Angalia kiambatanisho namba 9**).
- Mwongozaji aliwakumbusha wanawarsha kuwa nini maana ya vielelezo, umuhimu wa vielelezo na Sifa za vielelezo vizuri. Kila mwanawarsha aliandika au kuchora bango alilofikiria litapeleka ujumbe kwa walengwa aliokusudia.

Baadaye wanawarsha walipata fursa ya kuona vielelezo ambavyo vilionyeshwa na mwongozaji. Wana warsha walilinganisha vielelezo vyao na vile ambavyo vimetolewa na baadaye waliweza kuona tofauti.

Baada ya majadiliano kila mmoja alisahihisha kielelezo chake na baadaye waligawanyika katika makundi mawili ili watayarisha vielelezo ambavyo wangependa mradi uwachapishie kutokana na matatizo yanayowakabili katika maeneo yao.

- **Matayarisho ya Kazi za nje**

Wanawarsha walipata fursa ya kukaa chini katika makundi mawili ili kupanga ujumbe wanaotaka kupeleka kwa walengwa yaani wavuvi pamoja na wafanya biashara wa samaki wakati wa ziara kwenye eneo la wavuvi. Wanawarsha walitakiwa kuzingatia mambo yote waliyofunza tangu siku ya kwanza ya warsha na kuyatumia siku hiyo ya mazoezi. Lengo la siku hii ilikuwa kujaribisha mbinu mbalimbali zilizopatikana wakati wa warsha na kuona ugumu au urahisi wake katika hali halisi (yaani mikutano na vikundi mbalimbali) na baadaye kujadili kwa pamoja.

SIKU YA TANO

Siku hii Wanawarsha walienda kuendesha mikutano na makundi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi.

Mafanikio

- Kulikuwepo na mawasiliano mazuri na uongozi wa eneo.
- Walengwa walipatikana
- Utulivu ulikuwepo
- Mada zilitolewa
- Mlisho nyuma ulikuwa mzuri (Maswali na majibu)
- Mipango yote ilifanikiwa zaidi ya matarajio

- Muda ulifuatwa
- Mada zilizua shauku kwa walengwa

Udhaifu

- Mkao wa walengwa haukuwa mzuri
- Wanawake hawakushiriki vyema.

MAAZIMIO YA WARSHA , KIGOMA

Wanawarsha waliazimia na kuomba yafuatayo:

Kwa kuwa wanawarsha tumefahamu kuwa:

1. Uvuvi wa kutumia kokoro, katuli, sumu na nyavu zenye macho madogo vinaharibu mazalio ya samaki na mazingira ya ziwa.
2. Kilimo hafifu kandoni mwa ziwa na kingo za mito na milimani kinasababisha mmomonyoko wa udongo kuelekea ziwani na hivyo kuathiri viumbe na mazingira ya ziwa.
3. Utupaji wa takataka za majumbani na viwandani unaongezeka siku hadi siku na hivyo kuathiri mazingira ya ziwani.
4. Ukataji wa miti ovyo na uchomaji wa moto limekuwa ni tatizo sugu.
5. Elimu na mwamko kuhusu hifadhi ya mazingira bado ni hafifu ndani ya jamii zetu

Wanawarsha tunaazimia yafuatayo:

1. Tutaongeza ushirikiano kati ya viongozi na wataalamu wa uvuvi ili kuleta ufanisi zaidi.
2. Serikali kwa kushirikiana na viongozi wa jamii iweke mkazo zaidi katika sheria zinazokataza matumizi ya zana mbaya kwa mfano matumizi ya kokoro nk.
3. Kilimo cha kandokando ya mito, ziwa na miteremko kipigwe vita kwa nguvu zote.
4. Elimu ya mazingira itiliwe mkazo hasa kwa wakazi wa vijiji vinavyolizunguka ziwa.

Ili kufanikisha hifadhi ya ziwa Tanganyika na kuboresha uvuvu endelevu, wanawarsha wanayo maombi yafuatayo kwa Serikali na mashirika mbalimbali:

1. Waliokuwa wanavua kwa kutumia kokoro wapewe mikopo yenye riba nafuu ili waweze kumudu uvuvi unaokubalika.
2. Ulinzi wa zana za uvuvi ziwani uimarishwe.
3. Malipo ya leseni za uvuvi yathamaniwe kwa pesa za Tanzania kwa Watanzania na kwa viwango maalumu.
4. Itengwe fedha kwa ajili ya warsha za aina hii ili walengwa zaidi waweze kupata mwamko wa utunzaji mazingira.
5. Watendaji na watekelezaji wa sheria za uvuvi wapatiwe vitendea kazi hususan zana za usafiri.

MKOA WA RUKWA

RATIBA YA KILA SIKU

SIKU YA KWANZA

Hotuba ya ufunguzi (Angalia kiambatanisho namba 10)

Warsha ilifunguliwa na Katibu Tawala wa Wilaya ya Nkasi Mheshimiwa A.S Mzurikwao kwa niaba ya Mkuu wa Wilaya ya Nkasi Katika hotuba yake ya ufunguzi alisisitiza mambo yafuatayo:-

Uvuvi holela usiozingatia utaalim ni tatizo sugu katika ziwa Tanganyika

Tafiti mbalimbali zilizokwisha fanyika kuhusu ziwa Tanganyika ziende kwa walengwa kuliko kubaki kwenye kabati. Ni wajibu wa wote kutunza ziwa Tanganyika kutokana na athari za uchafuzi.

Matatizo ya mazingira si suala la mtu mmoja au kikundi cha watu bali ni suala la watu wote hivyo tufanye kila liwezekanalo kuyalinda mazingira yetu

Matarajio ya wanawarsha

Wanawarsha walipewa nafasi ya kutaja matarajio yao katika warsha hii. Lengo kubwa la kupata matarajio ya wanawarsha ni kutumia matarajio yaliyotolewa wakati wa kufanya tathmini ili kuona kama matarajio haya yamefikwa na kama hayakufikiwa ni sababu gani zimefanya yasifikwa na tufanye nini ili wakati mwingine tuweze kufikia malengo. Matarajio yalikuwa kama ifuatavyo:-

- Kupata msimamo mzuri katika uboreshaji wa utendaji kazi
- Ufahamu wa mradi kwa undani (nia na malengo)
- Kufanya kazi kwa ukaribu zaidi na mradi
- Kujifunza zaidi ili kuboresha shughuli za utendaji kazi
- Kuelewa nafasi ya viongozi wa vijiji katika uhifadhi wa ziwa Tanganyika
- Kubadilishana uzoefu wa wataalam na viongozi
- Kufahamiana
- Baadhi ya matatizo yatapatwa ufumbuzi

Uzoefu wa wanawarsha juu ya uhifadhi wa mazingira

Wanawarsha waliweza kutoa uzoefu wao juu ya uhifadhi wa Mazingira na matatizo wanayokumbana nayo katika utendaji wa kazi.

Uzoefu

- Ufugaji kandokando ya mito umesababisha mmomonyoko wa udongo
- Uvuvi umekuwa ukibadilika muda hadi muda kuanzia zana za zamani (lusenga) hadi kufikia matumizi ya sasa hivi ya kipe
- Elimu ya mazingira bado haijafika kwa wananchi wengi
- Mapato ya uvuvi yanazidi kupungua ukilinganisha na miaka ya nyuma

Matatizo

- Wavuvi waliokuwa wakitumia makokoro imekuwa vigumu kwao kugeuza makokoro kutokana na gharama kubwa za uendeshaji wa zana zilizopendekezwa/mbadala mfano Kipe (lift net)
- Ujambazi wa zana za uvuvi ziwani limekuwa tatizo sugu kwa wavuvi
- Upo uchafuzi katika ziwa Tanganyika unaotokana na kilimo Pia ukataji miti ovyo na uchomaji moto misitu.
- Ajira ya watu imepungua kutokana na kukatazwa matumizi ya kokoro. Hivyo kuna dalili za umaskini kuongezeka.
- Hakuna nyenzo za kufanyia kazi kwa maafisa ugani katika vijiji (Extension workers)
- Upo uharibifu mkubwa wa samaki (post harvest loss) kutokana na hifadhi duni

MATOKEO YA UTAFITI

Mada toka kituo cha utafiti Kigoma (TAFIRI)

Mada hii ilitolewa na Bw D Kweka kwa niaba ya Mkurugenzi wa Kituo cha utafiti kigoma Bwana Chitamweba.

Katika mada yake alielezea mambo mbalimbali yakiwemo hali ya ziwa, mtandao wa samaki mbalimbali kuanzia utagaji wa mayai hadi kukua.

Vilevile alielezea zana ambazo zinaweza kutumika katika uvuvi huo. Moja ya matokeo ambayo yaliwavutia wanawarsha ni habari juu ya dagaa kwamba dagaa mwenye miezi sita hadi saba anaweza kuzaa na umri wake hadi kufa ni miezi kumi na mbili. Hivyo dagaa ni zao la mwaka. Na hutegemea hali ya hewa na mazingira kwa ujumla Wanawarsha waliweza kutambua kwamba sehemu ya ziwa iliyo na kina kirefu zaidi iko kusini na siyo kaskazini kama walivyokuwa wanafikiria.

SIKU YA PILI

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya kwanza. Baadaye alitoa utaratibu utakaotumika kwa siku hii ambao ni:-

Zana za uvuvi katika mazingira mbalimbali na Sheria na Kanuni za uvuvi kama nyenzo za kusimamia uvuvi Tanzania.

Zana za uvuvi katika mazingira mbalimbali.

Somo hili liliongozwa na Bwana D.O.Z. Kweka. **(Angalia kiambatanisho namba 4)**

Katika somo hili Wanawarsha walielimishwa:-

- (a) Aina ya zana mbalimbali zitumikazo katika ziwa Tanganyika
- (b) Mazingira mbalimbali ya uvuvi
- (c) Mahusiano ya zana za uvuvi na mazingira
- (d) Matokeo ya matumizi ya zana katika mazingira mbalimbali

Baada ya hapo Wanawarsha waligawanyika katika makundi mawili ili wajadili na kupendekeza yafuatayo:

Kundi A

- (a) Aina ya zana za uvuvi
- (b) Chimbuko la zana hizo
- (c) Maendeleo ya zana hizo .
- (d) Zana ambazo zimetoweka

Kundi B

- (a) Mazingira ya uvuvi yalivyotokea miaka yanyuma hadi sasa
- (b) Mazingira gani ya uvuvi ambayo wavuvi wanayapenda - Toa uzoefu wako
- (c) Kwa uzoefu wa mwanawarsha, Je, Kuna zana ambazo zimeonekana zinaleta uharibifu wa mazingira? Ni zipi ? Taja.
- (d) Kama Mwanawarsha pendekeza zana bora za uvuvi zitakazoleta uvuvi endelevu katika sehemu yako

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI (ona viambatanisho namba 11)

Sheria na kanuni kuu za uvuvi

Somo hili liliongozwa na D.O.Z. Kweka. **(Angalia kiambatanisho namba 6)**

- Wanawarsha walieleweshwa chanzo cha sheria na kanuni za uvuvi.(kuanzishwa kwa idara , kutungwa kwa sheria za uvuvi , kutungwa kwa kanuni kuu za uvuvi 1973 na marekebisho yake kutungwa kwa kanuni kuu za uvuvi 1989 na marekebisho yake)
- Wanawarsha walijifunza jinsi sheria na kanuni zilivyo nyenzo za kusimamia uvuvi Tanzania kwa kuona mgawanyiko wa sheria, mgawanyiko wa kanuni kuu za uvuvi , mgawanyiko wa nyongeza za kanuni kuu za uvuvi, mambo yanayokidhi sheria na kanuni kama nyenzo
- Wanawarsha walijadiliana na kuweka bayana wajibu wa wananchi katika sheria na kanuni za uvuvi Tanzania (Nafasi ya wataalam wa uvuvi, nafasi ya viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi, nafasi ya mashirika ya Kiserikali na yasiyo ya Kiserikali (NGO'S), na nafasi ya watu binafsi)
- Wanawarsha walijadili na kutoa mapendekezo juu ya sheria na kanuni kama sheria na kanuni zilizopo zinakidhi mazingira waliyonayo, kama sheria na kanuni zitungwe kulingana na maeneo ya uvuvi mfano Ziwa Nyasa peke yake na Ziwa Tanganyika peke yake, kama sheria na kanuni zilizopo zimetoa nafasi sawa kwa wavuvi wa aina zote na nini kifanyike ili kuboresha sheria na kanuni zilizopo.

Baada ya hapo wanawarsha waligawanyika katika makundi mawili

Kundi A

walijadili wajibu wa makundi mbalimbali katika sheria na kanuni za uvuvi

- Nafasi ya Wataalam wa uvuvi
- Nafasi ya viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi
- Nafasi ya mashirika ya Serikali na yasio ya Serikali
- Nafasi ya watu binafsi

Kundi B

Walijadili sheria na kanuni za uvuvi:

- Kama sheria iliyopo na kanuni vinakidhi mazingira tuliyonayo
- Kama kanuni zitungwe kulingana na maeneo ya Wavuvi
- Kama sheria na kanuni zilizopo zimetoa nafasi sawa kwa wavuvi au zina upungufu na kama upo ni upi
- Nini kifanyike kuboresha ili kanuni na sheria zilizopo

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI (ona kiambatanisho namba 12.)

SIKU YA TATU

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya pili. Baadaye alitoa utaratibu utaokaotumika kwa siku hii ambao ni:-

- . Mbinu za mawasiliano
- . Uendeshaji wa mikutano
- . Utoaji wa mada

Masomo haya yaliongozwa na Bwana Fredrick Malisa.

MBINU ZA MAWASILIANO:

Katika mbinu za mawasiliano wanawarsha walijadiliana kuhusu maana halisi ya mawasiliano na baadaye kufikia muafaka. Vile vile ilijadiliwa kwamba mawasiliano ni kitu kinachoendelea. Kielelezo cha picha ya Mawingu kilitolewa katika warsha ili kuweza kuona ni jinsi gani mambo mbalimbali yanavyoweza kufanya habari ipokelewe katika tafsiri mbalimbali na hivyo kuathiri mawasiliano.

Pamoja na picha ya mawingu Wanawarsha walijadili mambo ambayo yanavyoweza kuboresha mawasiliano kwa mfano kuwafahamu watu, kutafuta namna ya kufikia muafaka, kutumia lugha ya kueleweka, kutokujiweka nyuma, kutotumia mbwembwe nyingi zenye kuchanganya watu, mwonekano wako kwa watu, kuwatumia watu maarufu wanaokubalika katika jamii n.k

Ili kuboresha somo la mawasiliano lilitolewa igizo la 'chai". Katika igizo hili mwanawarsha mmoja aliagizwa kumtayarishia mwenyekiti wa warsha chai. Mwanawarsha alienda moja kwa moja kutengeneza chai bila kuwasiliana na mwenyekiti kuwa chai yake iwe ya ladha gani.

Fundisho liliopatikana katika igizo hili ni kwamba mara kwa mara viongozi au wataalam tunakuwa na hisia kwamba tunaolewa mahitaji ya tunaowaongoza, lakini katika hali ya kawaida si kweli. Hivyo ni vyema kuwa na mawasiliano ya karibu na Wananchi kabla ya kuwatendea mahitaji yao.

UENDESHAJI MIKUTANO:

Wanawarsha walijadiliana na kupeana uzoefu jinsi wanavyoendesha mikutano yao. Baada ya majadiliano hayo ilionekana bayana kwamba ili mkutano ufanikiwe mambo yafuatayo hayana budi kuzingatiwa:-

- Lengo la mkutano
- Mada kuu ya mkutano
- Aina ya mkutano
- Walengwa wa mkutano na idadi yao
- Mahali pa mkutano na muda
- Nani aendae mkutano na nani aendeshe mkutano
- Utoaji wa matangazo ya mkutano na taarifa

Ili kuunganisha mawasiliano na mkutano, ulifanyika mchezo wa upofu (Blind fold Game)

Wanawasha walifungwa vitambaa kwenye macho na kuongozwa na ambaye hakufungwa kitambaa. Baadaye aliulizwa swali. **(ona kiambatanisho namba 8.)**

Katika jamii kuna makundi ambayo ni wepesi kuelewa jambo na wengine ni wagumu kiasi. Hivyo ni wajibu wa wataalamu na viongozi kutoa nafasi kwa wote ili waelewe. Wataalam na viongozi wasikate tamaa, Wasipoteze lengo wala uelekeo. Wajenge tabia ya kurudisha uaminifu kwa wananchi hasa kwa wale waliokata tamaa. Wataalamu na viongozi wasisongwe na jamii hata kama jambo ambalo wanatakiwa walielezi kwa jamii litakuwa na athari kwao viongozi.

UTOAJI MADA:

Wanawarsha walijadiliana namna nzuri ya kutoa mada na baadaye wakaainisha mambo ambayo ni vyema yangezingatiwa katika utoaji wa mada. Nayo ni kama ifuatavyo:

- Muda
- Mwonkano kwa jamii (mavazi ya heshima)
- Chagua sehemu ya kusimama.
- Tafuta namna isiyochosha watu
- Chagua sehemu nzuri ya kutoa mada
- Tambua mila na desturi za jamii

Baadaye wanawasha waligawanyika katika vikundi viwili ili watumie mbinu walizozijadili kuandaa mkutano na kutoa mada.

Kundi A

Walijadili jinsi ya kuendesha mafunzo ya uvuvi endelevu kwa wafanya biashara wa samaki katika vijiji.

Mada zitakazofundishwa ni:-

- Uhifadhi wa samaki..
- Athari za kufanya biashara za samaki wachanga

Mahali pa mkutano patakuwa maeneo ambayo wanapatia au kununulia samaki na mahitaji mengine.

Muda -saa moja kwa kila mada

Kundi B

Walijadili kuwafundisha wavuvi uvuvi endelevu katika ziwa Tanganyika.

Mbinu za mawasiliano

- Wataitisha kikao cha serikali ya kijiji, watu maarufu, viongozi wa madhehebu, wakuu wa wavuvi na wataalamu mbalimbali.
- Mbiu itapigwa kuwaarifu wananchi lengo la mkutano, saa ya kuanza mkutano, mahali pa mkutano na atakayeendesha mkutano

Muda: saa mbili

Mahali pa mikutano

- Mahali pa wazi ambapo shughuli za uvuvi zinafanyika.

SIKU YA NNE

Mratibu wa warsha alitoa maelezo mafupi kuhusu yaliyofanyika siku ya tatu. Baadaye alitoa utaratibu utaokaotumika kwa siku hii ambao ni:-

- Matumizi ya vielelezo katika kueneza elimu ya mazingira. Somo hili liliongozwa na Bwana B.D.Tarimo **(Angalia kiambatanisho namba 9)**
- Mwongozaji aliwakumbusha wanawarsha kuwa nini maana ya vielelezo, umuhimu wa vielelezo na Sifa za vielelezo vizuri. Kila mwanawarsha aliandika au kuchora bango alilofikiria litapeleka ujumbe kwa walengwa aliokusudia.

Baadaye wanawarsha walipata fursa ya kuona vielelezo ambavyo vilionyeshwa na mwongozaji. Wana warsha walilinganisha vielelezo vyao na vile ambavyo vimetolewa na baadaye waliweza kuona tofauti.

Baada ya majadiliano kila mmoja alisahihisha kielelezo chake na baadaye waligawanyika katika makundi mawili ili watayarishie vielelezo ambavyo wangependa mradi uwachapishie kutokana na matatizo yanayowakabili katika maeneo yao.

- **Matayarisho ya Kazi za nje**

Wanawarsha walipata fursa ya kukaa chini katika makundi mawili ili kupanga ujumbe wanaotaka kupeleka kwa walengwa yaani wavuvi pamoja na wafanya biashara wa samaki wakati wa ziara kwenye eneo la wavuvi. Wanawarsha walitakiwa kuzingatia mambo yote waliyojifunza tangu siku ya kwanza ya warsha na kuyatumia siku hiyo ya mazoezi. Lengo la siku hii ilikuwa kujaribisha mbinu mbalimbali zilizopatikana wakati wa warsha na kuona ugumu au urahisi wake katika hali halisi (yaani mikutano na vikundi mbalimbali) na baadaye kujadili kwa pamoja.

SIKU YA TANO

Siku hii Wanawarsha walienda kuendesha mikutano na makundi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi.

Mafanikio

- Walengwa walipatikana
- Utulivu ulikuwepo
- Mada zilitolewa
- Mlisho nyuma ulikuwa mzuri (Maswali na majibu)
- Muda ulifuatwa
- Mada zilizua shauku kwa walengwa

Udhaifu

- Mkao wa walengwa haukuwa mzuri
- Wanawake hawakushiriki vyema
- Mada haikukidhi matarajio ya walengwa

MAAZIMIO YA WARSHA RUKWA

Wanawarsha waliazimia na kuomba yafuatayo:-

- . Kupiga vita kwa nguviu zote wavuvi wa kokoro makira ya macho masdogo na katuli
- . Kujenga mahusiano mazuri kati ya viongozi wa vijiji na wataalam
- . Kueneza elimu ta mazingira juu ya uhifadhi wa ziwa Tanganyika. Mfano Ukataji miti ovyo, uchomaji wa moto misitu ,uvuvi usiokubalika, kulima kandoni mwa ziwa na mito.
- . Kuhimiza wavuvi kununua na kutumia zana mbadala ya kokoro
- . Kuelimisha wavuvi na wafanya biashara wa mazao ya uvuvi kuhusu sheria na kanuni za uvuvi

MAOMBI

- . Serikali irekebishe baadhi ya vifungu katika kanuni kuu za uvuvi mfano leseni za kuuza samaki nchi za nje zitolewe Wilayani na viwango vya leseni vizingatie ukubwa wa zana na vyombo
- . Taarifa za semina, warsha na tafiti za ziwa Tanganyika ziwafikie walengwa
- . Serikali iwapatie vitendea kazi wataalam wa uvuvi kama vyombo vya usafiri, life jackets, mahema, vyandalua nk.
- . Taasisi na mashirika mbalimbali wasaidie kueneza elimu ya mazingira katika ziwa Tanganyika
- . Mradi wa Hifadhi wa ziwa Tanganyika (LTBP) waendeele kuendesha warsha za namna hiikwa viongozi wote w vijiji na wataalam mbalimbali katika ziwa tanganyika
- . Vyombo vya fedha vitoe mikopo yenye masharti nafuu kwa wavuvi ili waweze kununua zana bora za uvuvi
- . Serikali iongeze idadi ya maafisa uvuvi katika Mkoa wa Rukwa hususan Wilaya ya Nkasi ikiwezekana kila Kata
- . Serikali iimarisha ulinzi katika ziwa Tanganyika ili wavuvi wasiendeele kuporwa zana zao
- . Serikali kwa kushirikiana na nchi zinazotumia ziwa tanganyika iainishe mipaka yake kwa kuweka mipaka maalum

TATHMINI YA WARSHA

Tathmini ya warsha ilifanyika siku ya mwisho kwa kutumia fomu maalumu (evaluation forms) ambapo kila mwanawarsha alitakiwa kujaza bila woga na kutokuandika jina lake. Matokeo ya tathmini hii ni ya muhimu sana hasa kwa wawezeshaji. Matokeo haya yatasaidia kuborreshawarsha nyingine hasa kwa kuzingatia maoni yaliyotolewa na wanawarsha. Kutokana na umuhimu wa tathmini hii **(ona kiambatanisho namba 13)**

Matokeo ya swali la kwanza yameonyesha kuwa ukumbi uliotumika kuendeshea mkutano ulikua mzuri. Hii ilitokana na idadi ya wanawarsha kuwa ndogo na pia hali ya hewa haikuwa ya joto sana

Kuhusu muda uliopangwa kwa ajili ya warsha wengi walionyesha kuwa ulikuwa untosha . Sababu kubwa ni kwamba muda uliopangwa katika ratiba ulizingatiwa na yote yaliyopangwa kufanyika yalifanyika kwa wakati wake

Maoni kuhusu masomo yaliyotolewa wengi walionyesha kuwa ni muhimu kwa kazi wanazozifanya. Hii inatoa picha kwamba masomo yalipangwa kufuatana na mahitaji ya walengwa. Pia tunaamini kuwa elimu walioipata itatumika vyema katika shughuli zao za kila siku. Inategemewa kuwepo na ushirikiano wa karibu zaidi kati ya maafisa samaki na viongozi wa vijiji kuliko ilivyokuwa hapo awali.

Wengi wa wanawarsha walionyesha kuwa mambo waliojifunza yalikuwa ya kawaida. Hii ni kwa sababu wengi wao wanatoka sehemu zenye uvuvi na aidha wanajishughulisha na uvuvi kwa njia moja au nyingine.

Pia wataalamu waliohudhuria (maafisa samaki) wanayo elimu ya uvuvi na mazingira.

Kuhusu waendeshaji/wawezeshaji wa warsha, wengi wa wanawarsha walionyesha kuwa walieleweka vizuri. Labda sababu kubwa inaweza kuwa ni mbinu zilizotumika yaani zile za ushirikishwaji (participatory approach) ambapo muda mwingi ulitumika katika majadiliano na kupata maoni kutoka kwa wanawarsha badala ya ule mtindo wa kizamani wa wawezeshaji kuwa walimu na wanawarsha kuwa wanafunzi.

Mahali palipotumika kwa chakula palisemekana kuwa pazuri na wanawarsha wengi. Kwa bahati nzuri tuliweza kupata sehemu nzuri katika mikoa yote miwili na chakula kilikuwa kizuri.

Zoezi la kuzungumza na wavuvi lilionekana kuwa la muhimu kwa wanawarsha wengi. Hii ni kwa sababu walipata muda wa kutumia yale waliojifunza wakati wa wa warsha na kuona ugumu wake katika hali halisi. Pia waliweza kupambana na maswali kutoka kwa wavuvu kwa urahisi zaidi kulinganisha na ilivyokuwa kabla ya warsha hii.

HITIMISHO

Kwa jumla warsha zilifanyika kama ilivyopangwa na wanawarsha waliweza kuhudhuria kwa siku zote mfululizo. Hii inaonyesha umuhimu wa warsha kwa walengwa.

Katika tathmini ya warsha wengi wa wanawarsha walipendekeza kuwepo kwa warsha kama hizi na zijumishe watu wengi zaidi. Pia walisisitiza umuhimu wa kuwepo usawa wa jinsia katika warsha kama hizi jambo ambalo halikuzingatiwa katika warsha hizi.

Matarajio mengi yaliyotolewa na wanawarsha kabla ya warsha yalifikiwa japo siyo kwa asilimia mia moja. Hii inaonyesha ni jinsi gani wanawarsha walivyoshirikisha na kuona kuwa malengo yao yanafikiwa.

Wakati wa kufanya wa kufanya tathmini yalijitokeza mambo ambayo yanahitaji marekebisho katika mikutano au warsha nyingine za mbeleni. Mfano wa mambo yliyojitokeza ni maswali ya tathmini ambayo yalihatiji kuwa wazi zaidi ili kumfanya mwanawarsha kuelewa hasa anatakiwa ajibu nini.

Kiambatanisho namba 1

RATIBA YA WARSHA KWA AJILI YA MAAFISA SAMAKI NA VIONGOZI KADHAA WA VIJJI KUHUSU MATUMIZI ENDELEU YA RASILIMALI ZA ZIWA TANGANYIKA

<u>SIKU</u>	<u>MUDA</u>	<u>KITENDO</u>
ya kwanza	2.30 - 3.00	Kujiandikisha
	3.00 - 4.00	Hotuba ya Ufunguzi
	4.00 - 4.30	CHAI
	4.30 - 6.00	Kuwasilisha matokeo ya utafiti
	6.00 - 7.30	Majadiliano
	7.30 - 8.30	Chakula cha mchana
	8.30 - 9.30	Kuwasilisha matokeo ya utafiti
	9.30 - 10.30	Majadiliano
ya pili	2.30 - 4.30	Zana za uvuvi
	4.30 - 5.0	Chai
	5.00 - 6.00	Matokeo ya zana za uvuvi
	6.30 - 7.30	Majadiliano
	7.30 - 8.30	Chakula cha mchana
	8.30 - 9.30	Sheria na kanuni za uvuvi
		9.30 - 10.30
ya Tatu	2.30 -4.30	Mbinu za mawasiliano
	4.30 - 5.00	Chai
	5.00 - 6.00	Namna ya kuendesha mikutano
	6.00 - 7.30	Majadiliano
	7.30 - 8.30	Chakula cha mchana
	8.30 - 9.30	Namna ya kutoa mada
		9.30 - 10.30
ya Nne	2.30 -4.30	Vielelezo
	4.30 - 5.00	Chai
	5.00 - 6.00	Kutayarisha Vielelezo
	6.00 - 7.30	Majadiliano
	7.30 - 8.30	Chakula cha mchana
		8.30 - 9.30
ya Tano	1.00 - 4.30	Field Trip
	4.30 - 5.00	Chai
	5.00 -7.30	Majadiliano na Maazimio
	7.30 - 8.30	Chakula cha mchana
	8.30 - 9.30	Tathmini na Mapendekezo
		9.30 - 10.30

HOTUBA YA UFUNGUZI YALIOTOLEWA NA MKUU WA WILAYA KIGOMA.

HOTUBA YA UFUNGUZI WA WARSHA JUU YA MATUMIZI ENDELEU TA RASILIMALI ZA ZIWA TANGANYIKA KWA WATAALAM WA SAMAKI NA VIONGOZI WA VIJJI VINAVYOLIZUNGUKA ZIWA.

Ndugu Mwenyekiti,

Wageni waalikwa,

Wana Warsha,

Mabibi na Mabwana.

Naomba nichukue nafasi hii kwa niaba yangu mwenyewe na kwa niaba ya Wilaya na Mkoa wa Kigoma kwa jumla, kuwakaribisha wote katika Wilaya ya Kigoma na hasa kwenye warsha hii.

Nasema KARIBUNI SANA.

Nimeambiwa kwamba warsha hii imewajumuisha mabwana samaki wa mwambao wa ziwa pamoja na viongozi wa vijiji kadhaa, ambao kwa pamoja watajifunza mbinu mbalimbali za kuhifadhi ziwa letu.

Nimefarijika sana kupata mwaliko huu wa kuja kufungua rasmi warsha hii mahsusi na hasa tukizingatia kuwa mimi ni Mwenyakiti wa kamati ya mazingira ya wilaya.

Kwanza napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa mradi wa kuhifadhi ziwa Tanganyika yaani Lake Tanganyika Biodiversity Project (LTBP) kwa kugharamia warsha hii. Itakumbukwa kuwa mradi huu umekuwa unashirikiana na uongozi wa Wilaya kwa namna mbalimbali. Kwa miaka miwili mradi umekuwa ukiadhimisha siku ya mazingira duniani katika vitongoji mbalimbali hapa Kigoma. Hii ni namna moja ya uhamasishaji wa umma kuhusu suala zima la kuyalinda mazingira yetu. Pia mradi huu umekuwa ukifanya utafiti katika ziwa Tanganyika pamoja na mazingira yanayolizunguka kwa lengo la kubuni mbinu mpya za matumizi endelevu ya maliasili zilizopo.

Mradi huu una fadhiliwa na Global Environmental Facility (GEF) na unafanyakzi katika nchi nne zinazolizunguka ziwa Tanganyika, ambazo ni Tanzania, Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo na Zambia.

Ndugu Mwenyekiti, kama nilivyokwisha tamka hapo awali kwamba warsha hii inawahusisha mabwana samaki na viongozi kadhaa wa kijiji, jambo hili ni zuri sana kwani majadiliano yenu yatatoa hali halisi ya matumizi ya ziwa katika vijiji vinavyo

lizunguka ziwa Tanganyika. Ni matarajio yangu kuwa maazimio ya warsha hii yatawafikia walengwa kwa urahisi zaidi, kwa kuwa wote mmeshirikishwa katika warsha hii.

Lengo la warsha hii ni kuwapatia mabwana samaki na viongozi wa vijiji mbinu bora za kufanya kazi na wanavijiji hasa kubadilisha dhana potofu kuwa wanavijiji ni watu wa kuambiwa tu wafanye nini, na hawana mchango katika masuala yanayohusu maendeleo yao. Lengo kuu ni kuwahusisha wanakijiji kuanzia ngazi ya mipango, utekelezaji na mafanikio ya mipango yao ya maendeleo. Ili kufikia azma hiyo ni lazima tuanzie na wataalam na viongozi ili mbadilike na muwaone wananchi kama kiungo muhimu katika shughuli zenu za kila siku hasa matumizi ya maliasili za ziwa Tanganyika.

Ndugu Mwenyekiti, ningependa kuongelea kidogo kuhusu faida za ziwa letu Tanganyika . Ziwa hili linatupatia maji, samaki, usafiri na pesa kwa kuuza mavuno yatokanayo na ziwa hili. Pia watalii wanakuja kujionea viumbe na ukubwa wa ziwa lenyewe. Wasomi wengi wamepata stahada na shahada zao kutokana na ziwa hili. Hizo ni faida chache miongoni mwa faida nyingi za ziwa letu hili. Nimeyasema hayo ili kuonyesha umuhimu wa ziwa Tanganyika na pia umuhimu wa kulilinda kwa manufaa yetu na ya vizazi vijavyo.

Ndugu Mwenyekiti, matatizo ya mazingira si suala la mtu mmoja au kikundi cha watu fulani, bali ni suala la kila mtu kufanya kila liwezekanalo kuyalinda mazingira yetu. Uchafuzi wa mazingira umekuwa unaathiri afya zetu na viumbe vingine. Mfano ambao uko wazi ni ule wa mafuta machafu toka TANESCO, mifereji ya maji machafu kulekezwa ziwani, utupaji taka na kinyesi ziwani na mengine mengi ambayo nina hakika mnayafahamu na sina haja ya kuyarudia. Hii inaathiri sana afya zetu hasa ukizingatia chanzo cha maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani hakipo mbali na uchafuzi niliyo utaja hapo awali.

Matumizi mabaya ya madawa ya kilimo na mifugo pia yanaathiri sana afya zetu na viumbe hai wa ziwani na nchi kavu. Sisi ni mashahidi wakubwa wa jinsi viumbe na mimea vinavyoathirika kutokana na uchafuzi wa mazingira. Uvuvi holela usiyo zingatia utaalumu ni tatizo jingine kubwa katika ziwa letu Tanganyika.

Ndugu Mwenyekiti, matatizo mengine mengi yanaweza kutajwa lakini la muhimu zaidi ni kuona kuwa ni mbinu gani zitumike ili kukabiliana na matatizo haya. Hatutaweza kuyatatua matatizo haya bila kuwa na watu walio hamasishwa na kuelimika kuhusu athari za uharibifu wa mazingira. Wananchi wanaweza kuelimishwa kupitia njia mbalimbali moja wapo ikiwa warsha kama hii, wanafunzi wa shule, mikutano ya hadhara, nk.

Ndugu Mwenyekiti, mbinu za ufundishaji zimekuwa na zinaendelea kuwa zile za darasani na za nadharia zaidi kuliko matendo. Pia zimekuwa zile za mwalimu ndiye anayejua kila kitu na wale anaowafundisha ni watu wa kupokea kile wanachoambiwa. Nimeambiwa kuwa katika warsha hii kutakuwa tu na mwongozo kutoka kwa wataalam, lakini mambo mengi yatategemewa kutoka kwenu nyie wanawarsha (Participatory learning approach). Ili kuwa na ufanisi katika shughuli zenu hamna budi kutumia mbinu za ushirikishwaji wa wananchi katika kupanga na kutekeleza mipango ya uhifadhi wa mazingira katika maeneo yenu. Nawaombeni wote mliohudhuria warsha hii muwe “chachu” ya kueneza uhifadhi wa mazingira ya ziwa Tanganyika na maendeleo ya wananchi kwa jumla katika sehemu zenu.

Serikali imekuwa inafanya juhudi nyingi katika kuhakikisha kuwa mazingira yetu yanalindwa. Juhudi hizo ni pamoja na kuanzishwa ka Baraza la Taifa la Hifadhi na Usimamizi wa mazingira (NEMC), kushirikiana na Mashirika na Taasisi mbalimbali zinazohusiana na usimamizi wa mazingira kama, World Wide Fund for Nature (WWF), Wildlife Conservation Society of Tanzania (WCST), Jane Goodall Institute (JGI), Malihai Clubs, 4H clubs, n.k.

Ndugu Mwenyekiti, inatia moyo kusikia kuwa kuna mashirika yasiyo ya Kiserikali (NGO's) zaidi ya 100 nchini ambayo yanafanya shughuli mbalimbali zinazo lenga hifadhi ya mazingira ikiwemo ya ziwa Tanganyika.

Mwisho naomba kuwakumbusha waandaaji wa warsha hii pamoja na wana warsha kwa jumla kuwa ile dhana ya kuweka ripoti na makabrasha mengine kabatini imepitwa na wakati. Mtakacho jifunza kutokana na warsha hii hamna budi kukipeleka moja kwa moja kwa walengwa ambao ni wananchi. Vilevile napenda kuwahakikishieni kuwa Wilaya na Mkoa wa Kigoma utayapokea mapendekezo yatakayo tokana na warsha hii na kuyafanyia kazi kwa kadri itakavyo wezekana.

Mabibi na mabwana, kwa haya machache ningependa kuwatakieni warsha njema na yenye mafanikio makubwa.

Ndugu Mwenyekiti, naomba nirudie tena kuwashukuru waandaaji wa warsha hii kwa kunipa heshima hii ya kuja kufungua rasmi warsha hii. Pamoja na shukrani hizi za dhati ningependa kutamka kuwa warsha hii imefunguliwa rasmi.

Asanteni sana kwa kunisikiliza.

MATOKEO YA UTAFITI WA AWALI WA AINA ZA UVUVI- TANZANIA

UTANGULIZI

Ili kupata takwimu za aina za uvuvi katika ziwa Tanganyika, utafiti umefanywa katika nchi zote zinazolizunguka ziwa hilo. Pia kutokana na utafiti huo imekuwa rahisi kupata madhara yatokanayo na uvuvi kwa bioanuai za ziwa Tanganyika.

A. MUKHUTASARI WA SHUGHULI ZA UTAFITI WA UVUVI 1999/2000

A. 1. MADHUMUNI YA UTAFITI HUO

Kuchambua takwimu zilizopatikana mwaka 1999/2000 pamoja na nyingine zilizopatikana kabla, na kupendekeza njia zitakazosaidia kuhifadhi bioanuai za ziwa Tanganyika. Pia utafiti huu unalenga katika kueleza matatizo yatokanayo na uvuvi usiokubalika kwa viumbe hai na mazingira yao katika ziwa Tanganyika. Utafiti huu umezingatia zaidi shughuli zinazofanyika kwenye ukanda unaopatikana samaki wengi na wenye wavuvi wengi ukilinganisha na sehemu ambazo shughuli za uvuvi si nyingi na madhara yake si ya kutisha. Sehemu hizi ambazo hazikushughulikiwa na utafiti huu zimeachiwa watafiti wengine kama "Utafiti wa ziwa Tanganyika" yani "Lake Tanganyika Research" (LTR.) ambao walikwisha tayarisha mpango mahsusni wa kuhifadhi ziwa Tanganyika na bioanuai zake.

Katika mkutano uliofanyika 1998 uliowahusisha wataalamu mbalimbali toka nchi zote nne zinazolizunguka ziwa Tanganyika yaani Zambia, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo, Burundi na Tanzania, ilipendekezwa maeneo mawili muhimu kwa kuzingatia matokeo ya utafiti wa aina za uvuvi. Maeneo hayo ni:

- Uchunguzi wa kina kuhusu uvuvi unaozidi au usiochagua hasa ule wa kutumia kokoro ambao unauwa samaki wachanga na kuharibu mazalio ya samaki.
- Uchunguzi wa kina kuhusu uvuvi kwenye maeneo muhimu au yaliyohifadhiwa.

Uchunguzi huu au utafiti wa aina za uvuvi unauhusiano wa karibu sana na ule wa bioanuai za ziwa (BioSS) na ule wa uchumi na maisha ya wananchi wanaoishi kandokando ya ziwa yaani " Socio - Economic Special Studies (SESS). Aina hizi mbili za utafiti zilizofanyika hapo juu zimezingatia zaidi kuona kama makazi (mazalio) na aina muhimu za viumbe wa maji zimeathirika na vitendo vya binadamu kama uvuvi na kadhalika. Utafiti wa SESS pamoja na kujaribu kuona na kuelewa aina za uvuvi, utafiti huu umezingatia zaidi kuelewa maisha ya jamii inayoishi kandokando ya ziwa.

Kitu kilichozingatiwa zaidi katika utafiti wa aina za uvuvi ni kuona kuwa shughuli za hifadhi ya ziwa na bioanuai zake haziathiri maendeleo ya wananchi wanaoishi kandokando ya ziwa bali ni kusisitiza matumizi endelevu ya rasilimali zipatikanazo ziwani.

A. 2. MAMBO YALIYOFANYIKA KATIKA UTAFITI WA AINA ZA UVUVI.

Kazi kubwa iliyofanyika ni kuelezea aina za uvuvi zinazotakiwa katika maeneo yenye samaki wengi ambapo shughuli za uvuvi pia ni kubwa, msisitizo mkubwa ulikuwa juu ya uvuvi wa aina ya samaki ambao hasa si wa biashara (non-commercial species). Kwa bahati nzuri Tanzania imefanya utafiti huu kwa muda mrefu zaidi ukilinganisha na nchi nyingine zinazolizunguka ziwa. Hivyo Tanzania inazo takwimu nyingi kuhusiana na aina pamoja na vifaa mbalimbali vya uvuvi. Takwimu hizo zimewekwa kwenye kumbukumbu yaani "database" na zinafanyiwa uchambuzi wa kina ili kutoa matokeo yatakayoonyesha aina na ukiubwa wa samaki wanaovuliwa na aina mbalimbali za zana za uvuvi yaani "fishing gears". Pia utafiti huo utatoa taarifa juu ya uvuvi unaofanywa kwenye maeneo yaliyohifadhiwa na hifadhi za Taifa za Gombe na Mahale.

Katika kipindi kijacho cha Februari 2000 watafiti wa aina za uvuvi watafanya kazi kwa karibu zaidi na wale wa BioSS ili kuona kuwa matokeo yao yanaoana au hayapingani. Umuhimu wa uhusiano huu ni kuona kuwa ni vipi uhifadhi wa sehemu nyingine zilizoko nje ya zile zilizohifadhiwa na hifadhi za Taifa za Gombe na Mahale unaweza kutekelezwa ili suala zima la kuhifadhi ziwa Tanganyika liwe limemsaidia mwananchi wa kawaida. Vile vile mapendekezo ya utafiti huu yatabidi kujadiliwa kwa pamoja na yale ya SESS ili kuona kuwa yanakuwa na manufaa kwa wananchi wanaolizunguka ziwa.

B. MAPENDEKEZO YA AWALI KUTOKANA NA MATOKEO MUHIMU YA UTAFITI WA AINA ZA UVUVI.

B. 1. UVUVI KATIKA MAENEO MUHIMU YA UVUVI

Kutokana na atakwimu tulizonazo tunaweza kusema kuwa:

- Uvuvi katika sehemu kuu za uvuvi katika ziwa Tanganyika ni shughuli pana na muhimu sana. Zaidi ya zana 40 tofauti zimebainika kutumika katika sehemu mbalimbali wakati wa utafiti. Imegundulika vilevile kuwa shughuli hii ya uvuvi imekuwa inahusisha watu mbalimbali kuanzia watoto wadogo ambao wamekuwa wakivua kwa kutumia ndoano kwa ajili ya kujipatia kitoweo cha nyumbani, wavuvi wakubwa ambao hutumia vifaa kama kipe na makokoro wamekuwa wakivua samaki wengi kwa ajili ya biashara.
- Utafiti umeonyesha kuwa kiasi cha uvuvi kinachofanywa kwa kutumia zana mbalimbali za uvuvi kinazidi kile kilichokadiriwa hapo awali. Mifano miwili mizuri kutokana na utafiti uliofanyika hivi karibuni ni wingi wa vipe ambavyo vimeongezeka kwa idadi kubwa na wingi wa mitego "gill nets" inayotumika katika ziwa na maeneo mengine kama mito na maeneo chepechepe.
- Hii inaonyesha kuwa tatizo kubwa la bioanuai kutokana na uvuvi ni lile la uvuvi uliozidi kipomo yaani "over fishing" kuliko yale mawazo tuliokuwanayo kuwa aina fulani ya uvuvi inahatarisha maisha ya bioanuai za ziwani. Hii inaleta lile swali la kwamba ni vipi tutaweza kulitawala ziwa kubwa kama Tanganyika lenye rasilimali nyingi na hasa ukizingatia uwezo mdogo wa Taasisi, nyenzo na sheria zilizopo nchini.
- Sheria na mila zilizopo hazilingani na mazingira ya ziwa Tanganyika (ukubwa, mbinu za utekelezaji na rasilimali). Mtazamo wa sasa hivi duniani kuhusiana na uvuvi ni kushirikisha makundi mbalimbali yenye uhusiano wa karibu na uvuvi (kwa mfano wavuvi, mashirika yasiyo ya kiserikali, na Taasisi za serikali).
- Matatizo yaliyojitokeza katika kuzuia matumizi ya kokoro ni ishara kubwa inayoonyesha ugumu wa kubadili tabia iliyozeleka katika matumizi ya maliasili kama ilivyo ziwa Tanganyika. Tanzania mwaka 1998 ilipiga marufuku matumizi ya kokoro kwa kutumia sheria za uvuvi zilizopo. Hata hivyo uzuiaji huu wa matumizi ya kokoro umekuwa si wa mafanikio makubwa kwani wavuvi wengi wanaendelea

kuutumia. Kwa mfano umekuwa unatumika sehemu za Bangwe ambapo ni chini ya kilometa 400 kutoka ofisi ya Idara ya uvuvi mjini Kigoma.

- Sehemu ambayo tunaweza kusema sheria hii imeonyesha mafanikio ni sehemu inayohifadhiwa na hifadhi ya Taifa ya Gombe.
- Labda mazingira ya hifadhi ya Gombe yamesaidia kuonyesha mipaka halisi kati ya eneo lililohifadhiwa na lile ambalo liko huru kwa uvuvi.
- Mahusiano kati ya TANAPA na majirani zao yaani wananchi wanaozunguka hifadhi ni muhimu na yanasaidia kuwapata wale wanaovunja sheria.
- Kutokana na utafiti uliofanywa haikuonyesha kuwa uvuvi wa kutumia kokoro ni tatizo kubwa kwa bioanuai ilioko katika ziwa Tanganyika. Imegundulika kuwa watu wengi wanaliona ni tatizo kubwa. Matokeo ya awali yalionyesha kuwa ni matumizi makubwa ya kokoro ndiyo yanasababisha matatizo. Hii inaonekana ni tatizo la kuhakikisha kuwa matumizi hayazidi badala ya kupiga marufuku matumizi ya kokoro.

B. 1. 1. MAPENDEKEZO

Tatizo kubwa la bioanuai kutokana na aina za uvuvi ni matumizi yanayozidi kipimo ya zana za uvuvi badala ya dhana iliopo sasa kuwa tatizo ni matumizi ya aina fulani ya zana za uvuvi. Kutokana na hali halisi ya maliasili na uwezo wa taasisi za serikali, FPSS inashauri kuwa ushirikishwaji (co-management) wa vikundi mbalimbali vikiwemo watu binafsi, taasisi zisizo za kiserikali n.k ndiyo njia pekee ya kufanikisha shughuli za uvuvi kwa madhumuni ya kulinda bioanuai na kupata maendeleo endelevu kwa watu wanaoshi kandokando ya ziwa Tanganyika.

FPSS imegundua kuwa hii ni njia pekee kutokana na ule mtindo wa zamani wa serikali wa kutumia sheria za uvuvi chini ya taasisi za serikali. Vilevile ushirikishwaji wa umma usionekane kama njia pekee ya kuondoa matatizo yanayojitokeza katika kuhifadhi maliasili kama za ziwa Tanganyika. Mtazamo huu unahitaji mabadiliko na kufikiria tofauti na ilivyokuwa awali kwa kuongeza ushirikishwaji wa washikadau (stakeholders) na kubadilika vilevile kwa mtazamo wa zile idara za serikali zilizokuwa zinafanya shughuli hizi. Hata hivyo uzoefu duniani umeonyesha kuwa ongezeko la ushirikishwaji wa jamii ya wavuvi katika uhifadhi wa maliasili imeongeza sana matumizi endelevu na maliasili hizo.

Mapendekezo ya BioSS kuhusu hifadhi ya ukanda wa Pwani (Coastal zone management) kama njia mojawapo ya kuhifadhi ziwa Tanganyika inaungwa mkono na FPSS. Wavuvi watakuwa ni watu muhimu sana katika hifadhi ya ukanda wa Pwani.

B. 2. UWEZO WA KUFUATILIA MATOKEO YA AINA ZA UVUVI KATIKA BIOANUAI ZINAZO

PATIKANA KATIKA ZIWA TANGANYIKA

- Tanzania ina mipango mahsusi ya kufuatilia uvuvi unaofanyika katika ziwa Tanganyika.
- Utekelezaji wa mipango hii ya uvuvi unatofautiana katika upatikanaji wa mafanikio kutokana na ugumu katika utekelezaji hasa vitendea kazi (kama mitumbwi, wafanyakazi, mafuta, umeme, mawasiliano n.k) na uwezo wa taasisi zinazojihusisha na shughuli hizi.

“ ZANA ZA UVUVI NA MAZINGIRA MBALIMBALI”

WARSHA YA MATUMIZI ENDELEVI YA RASILIMALI ZA ZIWA TANGANYIKA KWA WATAALAMU WA UVUVI VIJIJINI NA VIONGOZI WA VIJJI - JANUARI 2000

IMEANDALIWA NA (D. O. Z. KWEKA), AFISA MALIASILI (W), KIGOMA.

ZANA ZA UVUVI.

1. Utangulizi:-

Uvuvi ni mojawapo ya shughuli muhimu ambayo inampatia mwananchi kipato na hata Taifa kwa jumla. Faida za uvuvi zaweza kuwekwa katika mafungu yafuatayo:- Lishe (chakula), uchumi (ajira, biashara etc.), burudani na kuboresha hali ya hewa. Uvuvi waweza kuwa katika mito, mabwawa, maziwa na bahari. Ni katika umuhimu huu ndiyo maana dunia kwa pamoja inapigania hifadhi na uvuvi bora popote pale.

2. NJIA/AINA MBALIMBALI ZA ZANA ZA UVUVI

2.1 Kuna aina nyingi au mbalimbali za zana za uvuvi zitumiwazo katika uvuvi. Moja ya sababu ya kuwa na wingi au utofauti wa zana hizo kutoka sehemu moja hadi nyingine ni kutokana na ukweli kwamba shughuli za uvuvi ni za kubadilika kulingana na eneo na wakati/majira; kwa mfano hali ya hewa, chakula, upepo/mawimbi, wakati wa kuzaa, matembezi/mtandao n.k. Kati ya zote hizo ni za kubadilika kulingana na eneo na wakati.

Kwa kupitia mabadiliko haya ni dhahiri kwamba aina ya zana moja inaweza ifae sehemu moja na papo hapo isifae sehemu nyingine.

2.2 AINA ZA ZANA ZA UVUVI

- (a) Zana za awali (Traditional) - uvuvi mdogo.
- matumizi ya mikuki na miti yenye ncha kali - kando kando
 - matumizi ya ndoano
 - matumizi ya vikapu
 - Matumizi ya makoro, - matumizi ya lusenga (kwa kutumia magome ya miti au katani)
- (b) Zana za kisasa - uvuvi mkubwa
- Matumizi ya nyavu kubwa zilizosukwa/kutengenezwa kwa kamba za nylon; mafano
- makokoro makubwa
 - vipe
 - lusenga
 - makira n.k

3. MAZINGIRA MBALIMBALI YA UVUVI

3.1 Matumizi ya aina ya zana ya uvuvi hutegemea mazingira na aina ya samaki anayekusudiwa kuvuliwa. Aina ya mazingira ndiyo itakayomwongoza mvuvi ni aina gani ya zana itumike.

Mazingira ya uvuvi yanaweza kuwa yale ya:- sehemu ya mchanga, maji mafupi, mwambani, matumbawe, maji ya kati, msalala na topetope, maingilio ya mto na maji ya kina kirefu.

3.2 Mahusiano ya zana na mazingira

Chati ifuatayo hapa chini inaonyesha mahusiano ya zana na mazingira.

MAZINGIRA

ZANA ZA UVUVI

1. Maji ya kina kifupi- Makira ya macho makubwa au madogo - Kipe - Lusenga
2. Sehemu ya maji mafupi yenye mchanga- Kokoro/Mkwabo
3. Sehemu yenye mwamba- Makira ya macho makubwa na madogo - Ndoano
4. Sehemu ya msalala na maingilio ya mto - Makira ya macho makubwa na madogo
5. Sehemu yenye kina kirefu - Kipe - Kokoro/Mkwabo wa usiku kutumia taa - Ndoano

3.3 Matokeo ya matumizi ya zana katika mazingira mbalimbali

Ni kweli kwamba matumizi ya kitu chochote kile kwa wakati na sehemu muafaka huleta faida endelevu. Lakini matumizi ya kitu hicho hicho katika wakati na sehemu ambayo siyo muafaka matokeo yake ni hasara kwa mtumiaji na kwa viumbe wengine (wawe hai au wasio hai).

Chati ifuatayo inaonyesha ni jinsi gani zana zetu za uvuvi zinaweza kuleta madhara katika mazingira kama hazitumiki vizuri iwapokuwa zaweza kutuletea faida au kipato kizuri kwa siku au hata mwezi.

MAZINGIRA	ZANA YA UVUVI	MATOKEO KATIKA
MAZINGIRA		
1. Maji ya kina kifupi ya macho makubwa	-Kipe na Lusenga -Matumizi ya kipe yana madhara hasa wakati wa uzazi kwa vile zana hii hushika/huvua samaki wachanga	-Makira ya macho madogo - Makira - Hushika samaki wachanga hasa wakati wa uzazi wa samaki husika
2. Sehemu ya maji mafupi na yenye mchanga	- Kokoro au mkwabo	- Hakuna madhara kama katuli haitumiki
3. Sehemu zenye mwamba	- Makira ya macho makubwa -	- Hushika samaki wachanga hasa wa jamii ya Cichlids; na ni mbaya sana kama katuli itatumika
4. Sehemu ya msalala na maingilio ya mto na makubwa	- Makira ya macho madogo - Uharibu sehemu za kutagia na kuzaliana samaki (mayai na samaki wachanga)	- Hushika samaki wachanga hasa wakati wa uzazi ulinzi na hasa kama katuli itatumika
5. Sehemu yenye kina kirefu	- Kwa kuwa uvuvi huu ni wa kuvizia wakati wa uzazi basi una madhara sana kwani wazazi wengi huvuliwa na kuna hatari ya koo fulani kutoweka kabisa	- Kuna wakati samaki wachanga wanavuliwa hasa dagaa na jamii ya Lates
	- Ndoano	-Hakuna madhara
	- Madhara yake si makubwa sana ijapo kuwa kuna wakati samaki wachanga wanavuliwa hasa dagaa na jamii ya Lates	

4. MWISHO

Kuna njia nyingi ambazo uvuvi waweza kuathiri mazingira. Atahri yaweza kuwa ya kuonekana moja kwa moja au yaweza isionekane mapema; mfano aina fulani ya samaki yaweza isidhurike na aina ya uvuvi lakini ikadhurika kutokana na uharibifu wa mazingira uletwao na matumizi ya zana fulani ya uvuvi.

ZANA ZA UVUVI NA MAZINGIRA

1. Wanawarsha watazjadili aina za uvuvi zitumikazo ziwa Tanganyika

- (a) Chimbuko a zana hizo
- (b) Maendeleo ya zana hizo
- (c) Zana ambazo zimetoweka
Kama zipo-kwa nini zimetoweka
- (d) Wavuvi wanapendelea zana za aina gani

2. MAZINGIRA YA UVUVI

Wanawarsha wataahinisha mazingira ambapo uvuvi waweza kufanyika

- (a) Mazingira yalivyo kutokea miaka ya nyuma na sasa
- (b) Mazingira yependwa na wavuvi zaidi
- (c) Mahusiano ya mazingira na matumizi ya zana za uvuvi

3. MADHARA YATOKANAYO NA MATUMIZI YA ZANA ZA UVUVI KATIKA MAZINGIRA

Wanawarsha watachambua na kujadili madhara yatokanayo na matumizi ya zana za uvuvi katika mazingira mbalimbali

- (a) Uzoefu wa wanawarsha
- (b) Uchambuzi wa kila zana katika mazingira tofauti
- (c) Mapendekezo ya zana bora

Kundi A

Zana za uvuvi:

1. Mikuki yenye ncha kali waliitia kwa lugha ya kienyeji mihono
2. Vikapu na vyungu
3. Migono (Traps)
4. Lusenga (Scoop net)
5. Ndoano
6. Makira(scoop net) ya kutengeneza kwa mikono
7. Makira ya kitaalam kutoka kiwandani
8. Kokoro la kusuka lenye macho makubwa
9. Uvuvi wa kipe
10. Uvuvi wa kokoro la maji marefu (purse seine)
11. Uvuvi wa kitumbi /kawamba (long line)

Chimbuko la zana hizo:

1. Kwa kuwa utaalum ulikuwa mdogo, Wavuvi walibuni uvuvi wa kutumia mikuki ili kujipatia kitoweo
2. Uvuvi wa vikapu na vyungu ni mbinu nyingine waliyoigundua ili kuongeza mapato
3. Ili kupunguza adha wavuvi waligundua uvuvi wa kutumia migono(Traps) kwa lengo la kupata samaki kwa wingi zaidi
4. Lusenga (scoop net) Ni aina ya uvuvi waliogundua inayofanyika usiku kwa ajili ya dagaa kwa kutumia kuni kama namna ya kupata mwanga (Waliita Mwenge)
5. Lusenga kwa taa: Baada ya wavuvi kupata maendeleo ndipo walipogundua kutumia taa ili kuongeza mwanga na kupata mapato mazuri
6. Ndoano: Ilitumika kuwapata samaki wa maji marefu na mafupi
7. Makira: Ilitengenezwa kwa kamba za miti ya porini. Teknolojia ya uvuvi ilizidi kukua ndipo wavuvi walipogundua kusuka makira (Gill Net) ili kupata samaki wengi zaidi na wa aina tofauti
8. Kutokana na zana namba 7 ndipo wataalam waliona ni vyema kutengeneza nyavu bora zaidi kwa vipimo tofauti kwa mfano makira, vipe na makokoro.

Maendeleo ya zana hizo:

Mwanzo wavuvi walivua kwa lengo la kujipatia kitoweo tu. Baada ya taaluma ya uvuvi kuongezeka wavuvi walibuni zana bora zaidi kwa lengo la kujipatia mapato makubwa kwa lengo la chakula na biashara

Zana ambazo zimetoweka:

1. Uvuvi wa kutumia mikuki
2. Uvuvi wa kutumia vikapu na vyungu
3. Uvuvi wa kutumia lusenga

Kwa nini zimetoweka

- a. Wavuvi waliamua kuacha uvuvi huo kwa kuona kuwa mapato ni madogo
- b. Waliacha uvuvi huo kwa sababu ulimaliza miti sana (uvuvi wa lusenga)
- c. Waliacha kwa sababu uvuvi wa aina hii ulikuwa ni wa adha kubwa

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI

Kundi B

Mazingira ya zamani

1. Maji yalikuwa mengi

2. Kandokando ya ziwa kulikuwepo na wanyama wengi mfano Nzohe (Statunga), Viboko, Mamba, Fisi maji nk.
3. kulikuwepo na mimea mingi kandokando ya ziwa
4. Kulikuwepo na samaki wengi
5. Umilikaji wa eneo ulithibitiwa na mtu moja.

Historia ya mazingira

1. 1920 Uvuvi wa mondo
2. 1935 Uvuvi wa kamba za katani
3. 1940 Uvuvi wa mwenge (nyasi)
4. 1942 Uvuvi wa mwenge (Kuni)
5. 1953 Uvuvi wa Tiri (Karabai)
6. 1954 Uvuvi wa kawesulo/Lusenga.

Ilipofikia kipindi cha mbaazi (Kilimia/Kipundi cha baridi) mapato yalipungua, Wazee walifanya matambiko ya kijadi na mapato yaliongezeka.

Mazingira ya sasa.

Mazingira yameharibiwa kwa ajili ya:

- Ukataji miti
- Uchomaji moto
- Uwindaji mbaya wa wanyama
- Idadi kubwa ya watu kwenye eneo dogo
- Ujenzi wa nyumba karibu sana na ziwa

Mazingira yanayopendwa na wavuvi

- i. .Wavuvi wanaotega samaki kwa kutumia makira wanapendelea kutega nyavu zao kwenye maingilio ya mto kwa sababu chakula cha samaki hupatikana maeneo hayo, na ndizo sehemu samaki huzaliana
- ii.Wavuvi wa kokoro hupendelea kuendesha shughuli zao kandokando ya ziwa kwenye maji mafupi na sehemu ya kichanga kwa sababu ya usalama wa nyavu zao
- iii. Wavuvi wa dagaa, migebuga na jamii yake hupendelea kuendesha shughuli zao katika mazingira ya maji marefu sababu dagaa na migebuga ndiyo mazingira yao

Zana zilizoonekana kuleta uharibifu wa mazingira

1. Makira yenye macho madogo
2. Kokoro lenye macho madogo

Ushauri

- Elimu ya mazingira itolewe kwa wavuvi
- Wavuvi walio wengi ambao ni wa kokoro waorodheshwe na baadaye wakopeshwe zana zinazokubalika

Mapendekezo ya zana bora

- Nyavu za makira na kipe
- Mitumbwi ya kuanzia urefu wa mita 8 hadi 10
- Mashine Hp 25 hadi 40

“ SHERIA NA KANUNI ZA UVUVI”

WARSHA YA MATUMIZI ENDELEU YA RASILIMALI ZA ZIWA TANGANYIKA KWA WATAALAMU WA UVUVI VIJIJINI NA VIONGOZI WA VIJJI - JANUARI 2000

IMEANDALIWA NA (D. O. Z. KWEKA), AFISA MALIASILI (W), KIGOMA.

1. UTANGULIZI (INTRODUCTION)

- 1.1. Uvuvi ni miongoni mwa shughuli zinazompatia mwanadamu mahitaji yake yakiwemo chakula, mavazi, nyumba n.k. Hivyo shughuli ya uvuvi inamwezesha mwanadamu kupambana na mazingira yake ili kujipatia riziki.

Katika nchi zilizoendelea uvuvi ulikuwa unathaminiwa kama ni shughuli ya biashara na vilevile shughuli ya kujipatia chakula.

Katika nchi zinazoendelea ikiwemo Tanzania uvuvi ulichukuliwa kama shughuli ya ziada baada ya shughuli ya kilimo. Hivyo wavuvi walikuwa wanaongezeka siku hadi siku. Inaonyesha kuwa utafiti wa kisayansi unakisia kuwa, iwapo kasi ya uvuvi itazidi kuongezeka, basi tutafikia uvuvi usio endelevu (over fishing).

Tanzania ina bahati ya kuwa na maji yaliyoizunguka kuliko nchi nyingine katika Afrika. Inakisiwa kuwa, Tanzania imefunikwa na maji baridi ikiwemo mito, maziwa, mabwawa ya asili na madimbwi n. k. takribani Kilometa za mraba 58,000. Pia imefunikwa na ukanda wa Bahari ya Pwani upatao urefu wa Kilometa 800. Maeneo haya ni muhimu sana kwa shughuli za uvuvi.

- 1.2. Katika sheria za Bahari za kimataifa, eneo la uvuvi kihalali hujulikana kama (Exclusive Economic Zone) (EEZ). Katika baadhi ya nchi zilizoendelea eneo hili likikadiriwa hadi kufikia maili za Bahari 200 (Neutical Miles 200) kutoka ufukweni.

Tanzania hadi kufikia mwaka 1973, eneo la EEZ lililowekwa kihalali na Serikali (Presidential Proclamation) kwa tangazo la Serikali No. 209 la mwaka 1973 lilikuwa maili za Bahari 12 tu kutoka ufukweni. Hata hivyo liliongezewa hadi maili za Bahari 50 kwa sheria No. 3 ya mwaka 1989 ya Tanzania.

Katika nchi yetu Tanzania, ukitoa eneo la EEZ, inakisiwa kuwa, kwenye maji chumvi na maji baridi, kuna maliasili ya uvuvi ipatayo tani za ujazo 750,000 kufikia mwaka 1995. Takwimu hii inaweza kuwa imebadilika sasa.

- 1.3. Ikumbukwe kuwa sheria ya Bahari ya Kimataifa inampa mtu anayetumia maji haki ifuatayo katika eneo la EEZ.
- (i) Kujenga vibanda vya uvuvi, utafiti wa uvuvi, n.k.
 - (ii) Kuvua, kuhifadhi maliasili ya eneo lile
 - (iii) Mamlaka mengine yanayohusu sheria za Kimataifa.

Hata hivyo sheria ya Bahari inamlazimisha mtu yeyote anayetumia maji katika eneo la EEZ kulinda na kuhifadhi mazingira ya eneo lile.

Katika mkutano wa Kimataifa wa kuendeleza na kuhifadhi mazingira (The United Nations Conference on Environment and Development) UNCED uliofanyika huko Rio de Jenerio Brazili mwaka 1992 ulifikiria sana uhifadhi wa Mazingira. Kwa mfano Agenda ya 21 ilisisitiza kuwa, karne ya 21 iwe ya uhifadhi wa Mazingira kando kando ya Bahari zinazotumiwa kwa uvunaji maliasili ikiwemo Samaki.

Tanzania pia, katika mpango wake wa maendeleo wa miaka 5 uliopita unasisitiza sana uhifadhi wa mazingira wakati wa uvunaji Maliasili zetu, ikiwemo pia samaki.

2. CHIMBUKO LA SHERIA NA KANUNI ZA UVUVI (BACK GROUND OF FISHERIES LEGISLATIONS)

- 2.1. Idara ya uvuvi ilitambuliwa rasmi na Serikali ya Tanzania na hatimaye kupewa idara mwaka 1964. Lakini haikutungiwa sheria hadi baada ya miaka 6 hivi baadaye. Nia ya Serikali kuiwekea sheria Idara ya Uvuvi ni kutokana hasa na:-
- (i) Kutoa haki kwa watu wote kutumia maji kihalali (Legal Rights of Water use), ikizingatiwa kuwa wapo watu waliokuwa wanamiliki maji kibepari.
 - (ii) Kusimamia uvunaji endelevu wa mazao ya uvuvi bila kuathiri mazalio ya Samaki n.k.
 - (iii) Kuhifadhi mazingira wakati wa uvunaji maliasili yenyewe n.k.

- 2.2. Sheria ya uvuvi ilitungwa mwaka 1970 (Fisheries Act No. 6 of 1970). Sheria hii ilichukua nafasi ya sheria ya zamani ya mkoloni ya kutunza Samaki aina ya TROUT. (The Fisheries Ordinance and The Trout Protection Ordinance). Sheria hii ikawa pana zaidi kwani ilihusu kuzuia, kutunza, kuendeleza na kurekebisha Samaki na mazao yake pamoja na viumbe wote wanaoishi Majini ikiwemo mimea, wadudu, makombe, konokono na viumbe vinayohusiana na hivyo.

Sheria hii ilimpa uwezo na mamlaka Waziri wa Maliasili kutunga kanuni ndogo chini ya Fungu 7 la sheria hii kuhushu nyavu gani zitumike, kufuta leseni, ada za leseni, vipindi gani uvuvi ufanyike, uingizaji wa samaki toka nje ya nchi, n.k.

Pia sheria hii ilimpa mamlaka waziri kuteua Maafisa Uvuvi, Mikoani na Wilayani ili waweze kumsaidia kazi zake chini ya fungu la 3 (2). Pamoja na hilo, Maafisa wanaoteuliwa na Waziri, sheria hii inawapa uwezo wa kukagua, kupekua, kunyang'anya na kuwakamata wahalifu chini ya fungu 9 na 10.

- 2.3. Baada ya sheria hii kutungwa, Waziri aliendelea na wajibu wake wa mamlaka aliyopewa na sheria hiyo. Mwaka 1973 alitunga Kanuni Kuu za Uvuvi kwa Tangazo la Serikali No. 56 la 1973 (The Principal Fisheries Regulations of 1973).

Chini ya Kanuni hizi, aliendelea kufanya marekebisho mbali mbali kama ifuatavyo:-

- Mwaka 1975 alitoa marekebisho ya kanuni za uvuvi za 1973 kwa tangazo la Serikali No. 138 la 26/6/1975.
- Mwaka 1978 alitoa marekebisho ya Kanuni za 1973 kwa tangazo la Serikali No. 2 la 13/1/1978. Kwa mfano alirekebisha neno "Ofisa wa Leseni" n.k.
- Mwaka 1981 alitunga Kanuni za maji baridi kwa tangazo la Serikali No. 6 la 22/1/1982.
- Mwaka 1982 alitoa marekebisho ya Kanuni za 1973 kwa matangazo ya Serikali No. 85 na 110 yote ya tarehe 18/6/1982 na 17/9/1982 kwa kufuatana.

- 2.4. Mwaka 1989 Kanuni hizi pamoja na marekebisho yake alizifuta kwa kutoa Kanuni mpya zilizoitwa Kanuni Kuu za Uvuvi za mwaka 1989 (The Fisheries Principal Regulations of 1989) kwa tangazo la Serikali No. 276 la 1/9/1989.

Kanuni hizi aliendelea kuzirekebisha kama ifuatavyo:-

- Mwaka 1993 alizirekebisha kwa tangazo la Serikali No. 189 la 25/6/1993 kuhusu malipo n.k.
- Mwaka 1996 alizirekebisha kwa tangazo la Serikali No. 126 la 26/6/1996 kuhusu malipo n. k.

- Mwaka 1997 alizirekebisha kwa tangazo la Serikali No. 189 la 6/6/1997 kuhusu matumizi ya kokoro n. k.

3. SHERIA NA KANUNI ZA UVUVI KAMA "NYENZO" KATIKA USIMAMIZI WA VUVI (FISHERIES LEGISLATIONS AND MANAGEMENT MECHANISM).

3.1. Sheria ya uvuvi (The Fisheries Act No. 6 of 1970) ina sehemu kuu sita:-

- i) Sehemu ya kwanza - Utangulizi
- ii) Sehemu ya pili - Maafisa
- iii) Sehemu ya tatu - Kuendeleza na Kusimamia shughuli za Uvuvi
- iv) Sehemu ya nne - Kanuni
- v) Sehemu ya tano - Makosa
- vi) Sehemu ya sita - mambo mbali mbali

3.2. Kanuni Ku za Uvuvi (The Principal Fisheries Reulations of 1989) zina sehemu kuu tano:-

- i) Sehemu ya kwanza - Utangulizi yenye vifungu 1 - 2
- ii) Sehemu ya pili - Uandikishaji wa vyombo vya uvuvi yenye vifungu 3 - 10
- iii) Sehemu ya tatu - Utoaji wa Leseni za vyombo vya Uvuvi, wavuvi na wachukuzi wa Samaki yenye vifungu A - C (11-22)
- iv) Sehemu ya nne - Msharti ya jumla kuhusu mambo mbalimbali yanayokatazwa na yale yaliyoruhusiwa na kanuni hizi yenye vifungu 23-41
- v) Sehemu ya tano - makosa na adhabu zake yenye vifungu 42 - 44

3.3. Pia Kanuni hizi zina vifungu vya NYONGEZA vinne:-

- i) Nyongeza ya kwanza- Maombi ya kuandikisha chombo cha uvuvi (Kanuni 4 (2))
 - Cheti cha uandikishaji chombo cha uvuvi (Kanuni 6 (1))
 - Maombi ya Leseni ya chombo cha uvuvi (Kanuni 11 (5))
 - Leseni ya chombo cha uvuvi (Kanuni 11 (6))
 - Maombi ya Leseni ya kuuza nje ya Tanzania samaki au bidhaa zitokanazo na Uvuvi (Export) - (Kanuni 13 (4))
 - Leseni ya kuuza nje ya Tanzania samaki au bidhaa zitokanazo na uvuvi (Export) - (Kanuni 13 (4))
- ii) Nyongeza ya pili - Maelezo ya vitambulisho vya vyombo vilivyoandikishwa.
- iii) Nyongeza ya tatu - Ada za Uandikishaji, Leseni, Uhawilishaji na Uvuvi wa mawindo.
 - Hati ya kumiliki Samaki au bidhaa zitokanazo na Samaki .
 - Ushahidi kuhusu Samaki aliyeuawa kwa baruti.

iv) Nyongeza ya nne - Njia za uvuvi zilizosamehewa masharti.

3.4. Kwa jumla, pamoja na mambo mengine, Sheria na Kanuni hizi za Uvuvi zinasaidia kama nyenzo mambo yafuatayo Kitaifa:-

- (i) Kulinda na kuendeleza Maliasili yetu itokanayo na Uvuvi kwa mfano:- Kutovua hadi akiba ya mwisho (Over Fishing)
- (ii) Kuelekeza uvunaji endelevu wa Maliasili yetu itokanayo na Uvuvi, kwa mfano kuzuia matumizi ya nyavu zenye macho madogo (Under mesh - Size ntes), Kutovua kwa Katuli n. k.
- (iii) Kulinda mazingira yetu, kwa mfano kutotumia kokoro, kutovua kwa kutumia baruti, sumu n.k ili kutoathiri miamba na maskani ya viumbe vinavyoishi majini n.k.
- (iv) Kuiongezea mapato Serikali kutokana na ada na ushuru utokanao na shughuli nzima ya uvuvi kuanzia kuvua hadi kuuza mazao hayo.

4. WAJIBU WA WANANCHI NA SHERIA NA KANUNI ZA UVUVI **(THE ROLE OF INDIVIDUALS UPON FISHERIES LEGISLATIONS)**

4.1. Wataalam wa Idara ya Uvuvi, wana wajibu wa kuona kwamba watu wote wakiwemo Makampuni, Mashirika ya watu mbalimbali na watu binafsi wanaotumia Maliasili hii kwamba wanafuata maelekezo ya sheria na Kanuni zilizowekwa na Serikali.

Serikali imeanza kutoa mafunzo kwa wataalam wa Idara ya Uvuvi kuwa waendesha mashitaka (Public Prosecutors) ili wale wote wanaokiuka sheria wafikishwe mahakamani moja kwa moja.

4.2. Viongozi wa maeneo mbali mbali Vijijini na Mijini ambako maliasili itokanayo na uvuvi inapatikana, wana wajibu wa kushirikiana na Idara ya Uvuvi kwa ujumla ili kulinda, kuendeleza, kuvuna, kuhifadhi Maliasili yetu itokanyo na Uvuvi bila kuathiri mazingira yetu.

4.3. Mashirika yasiyo ya Kiserikali na Taasisi mbalimbali (Non Governmental Organizations (N.G.O/s) pia wanao wajibu wa kushirikiana na Idara ya Uvuvi ili kuhakikisha kwamba tunatumia maliasili yetu itokanayo na uvuvi kwa kufuata sheria na Kanuni zilizowekwa bila kuathiri mazingira yetu.

4.4. Watu binafsi wana wajibu wa kuwafichua wale wote wanaotumia Maliasili yetu itokanayo na uvuvi bila kufuata sheria, kwasababu wanawajua vizuri kutokana na kukaa nao. Hivyo ni vema kushirikiana na Idara kwa jumla.

SHERIA NA KANUNI KUU ZA UVUVI:

1. Wanawarsha watajifunza chanzo cha sheria na kanuni kuu za uvuvi
 - kuanzishwa kwa Idara ya uvuvi
 - kutungwa kwa sheria ya uvuvi
 - kutungwa kwa kanuni kuu za mwaka 1973 na marekebisho yake
 - kutungwa kwa kanuni kuu za uvuvi za mwaka 1989 na marekebisho yake
2. Wanawarsha watajifunza sheria na kanuni kama NYENZO ya kusimamia uvuvi Tanzania
 - mgawanyiko wa sheria
 - mgawanyiko wa kanuni kuu za uvuvi
 - mgawanyiko wa nyongeza za kanuni kuu za uvuvi
 - mambo yanayokidhi sheria na kanuni kama nyenzo
3. Wanawarsha watajadiliana na kuweka bayana wajibu wa wananchi katika sheria na kanuni za uvuvi Tanzani
 - nafasi ya Wataalam wa Idara ya uvuvi
 - nafasi ya Viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi
 - nafasi ya Mashirika ya Serikali na yasiyo ya Serikali (NGO's)

- nafasi ya watu binafsi
4. Wanawarsha watajadili na kutoa mapendekezo juu ya sheria na kanuni za uvuvi
- je, sheria iliyopo na kanuni zake inakidhi mazingira tuliyo nayo
 - sheria na kanuni zitungwe kulingana na eneo la uvuvi mfano - ziwa Nyasa liwe na sheria/kanuni yake vivyo hivyo na ziwa Tanganyika, n.k. au laa
 - je, sheria na kanuni zilizopo zimetoa nafasi sawa kwa wavuvi wa aina zote au zinaupungufu? Kama upo ni upi?
 - nini kifanyike ili kuboresha sheria na kanuni zilizopo?

Kundi A

- 1 sheria iliyopo na kanuni zinakidhi mazingira tuliyonayo Sheria kuu imempa waziri kutunga kanuni kulingana na wakati
2. Kanuni zitungwe kulingana na maeneo ya wavuvi . Hii inatokana na utofauti wa asili ya maziwa hayo.
3. Kanuni zina upungufu. Ada za leseni za wavuvi hazitofautishi kati ya wavuvi wa vyombo vikubwa na vyombo vidogo. Mfano mvuvi wa lusenga na mvuvi wa kipe. Ada za leseni zimewekwa katika mlinganisho wa dola. Hii inaleta tofauti katika malipo na kuwawia vigumu maafisa ugani katika vijiji.
4. Ili kuboresha sheria na kanuni maoni yawe yanaanzia kwa wavuvi kabla ya sheria na kanuni hazijatungwa na kupitishwa na mamlaka husika

Kundi B

1. Nafasi ya wataalam wa idara ya uvuvi
 - Wataalamu hao ni wafikishaji wa maagizo na maelekezo yanayotolewa na Serikali na kuyasimamia
 - Ni warudishaji wa matatizo yanayotokana na utekelezaji na pia kuishauri idara husika
2. Nafasi ya viougozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi
 - Ni kushirikiana na wataalam wa uvuvi kueneza sheria na kanuni zote za idara kwa wananchi kwa kuandaa mikutano
 - Kujenga uhusiano mzuri kati ya wavuvi na wataalam
3. Nafasi ya Mashirika ya Kiserikali na yasiyo ya Kiserikali
 - Ni kusaidia kutoa ufadhili na kuendesha mafunzo kwa wataalam na vikundi mbalimbali katika jamii ili kuboresha utekelezaji wa sheria na kanuni
 - Yanawajibika kuwakopesha wavuvi wadogo wadogo wanaoathirika na sheria na kanuni za uvuvi.
 - Yaelekeze nguvu zao vijijiini ambapo ndiko kwenye matatizo ya uharibifu wa mazingira
4. Nafasi ya watu binafsi
 - Kupokea na kutekeleza sheria na kanuni za uvuvi
 - Ni wajibu wa wananchi kuelimishana na kuwafichua wanaovunja sheria na kanuni za uvuvi

Walijisikiaje?

Katika mchezo huu mambo yafuatayo yalijitokeza

1. Ambao hawakufungwa vitambaa/ wanaoongoza
 - Walikuwa na mashaka kuhusu wenzao waliokuwa wanawaongoza
 - Walikuwa na kazi ngumu kuwaongoza
 - Hawakuminika
 - Walipoteza uelekeo.
 - Walijisikia kutoweza kusaidia kila mmoja
 - Walijiona kama wanacheleweshwa.
2. Waliofungwa vitambaa
 - Walijisikia kukosa uhuru
 - Walihisi usalama mdogo
 - Hawakujua waendako
 - Walikuwa na mashaka mengi
 - Walishindwa kufikiri vizuri na kutoa maamuzi
 - Hawakumwamini kiongozi wao
 - Walipungukiwa na uwezo wa kumiliki mwili
 - Hawakujali wengine
3. Kiongozi aliyefungwa baadaye
 - Alikosa uhuru
 - Alikuwa na huruma kwa waliofungwa
 - Safari ilikuwa ndefu na ya mashaka
 - Hakujisikia mwenye madaraka
 - Alijiona ananyanyaswa na kuburuzwa
4. Kiongozi aliyekuwa amefungwa na kisha kufunguliwa
 - Alijisikia kujisahau na kubadilika kufuata hali ya waliofungwa.
 - Alijisikia kupanda cheo
 - Kujisikia raha na huru

Baadaye wanawasha waliujadili mchezo huu na kuwa na makundi yafuatayo katika jamii

- Namba moja inawakilisha kundi la wataalam
- Nambambili inawakilisha wananchi wasio na ujuzi/Elimu
- Namba tatu inawakilisha viongozi waliosongwa na jamii
- Namba nne inawakilisha mwananchi aliyeelimika

MATUMIZI YA VIELELEZO KATIKA KUENEZA ELIMU YA MAZINGIRA

1. Utangulizi

- Vielelezo ni nini?
- Umuhimu wa vielelezo - kuona, kusikia n.k
- Sifa za vielelezo vizuri
- Kila mtu aandike ujumbe, tangazo, picha na maelezo kupelekea ujumbe fulani (issues to be addressed)
- Ni vitu gani vya kurekebisha au au vimekosewa. mawazo yatoke kwa wajumbe.

2. Wanawarsha waonyeshwe aina mbalimbali za vielezo (Teaching & Learning materials)

- Walinganishe na kuona ni vipi rahishi kutumia na vinafaa kutokana na mazingira yao
- Watumie vifaa vilivyopo kubuni na kutengeneza vielelezo wanavyohitaji
- Wagawanyike kwenye makundi mawili

3. Majadiliano kutokana na vielelezo walivyotayarisha

- Wapendekeze aina ya vielelezo ambavyo wangependa mradi usaidie kuchapisha kutokana na matatizo yanayokabili maeneo yao
- Wapendekeze maneno, ujumbe utakaokuwa kwenye vielelezo hivyo
- Wapendekeze pia idadi ya vielelezo hivyo

1.1 Vilelezo ni nini?

Vielelezo ni vifaa ambavyo vinatumika au kutumiwa na mkufunzi au mtu yeyote anayetaka kutoa ujumbe au maelekezo kwa kundi au mtu mmoja mmoja. Kuna aina nyingi za vielelezo vikiwemo ubao, mabango, vijarida, vipeperushi, picha, chati n.k.

1.2 Umuhimu wa vielelezo

- kumfanya mlengwa aelewe kwa urahisi
- wakati mwingine haihitaji maelezo ya ziada
- mwanafunzi husikia na kuona
- husaidia kukumbuka
- n.k

1.3 Sifa za vielelezo vizuri

- kikubwa cha kuweza kuonekana kwa mbali
- kiweze kukidhi mahitaji ya walengwa
- kiwe kinavutia/kukaribisha
- kiweze kutumika kwa makundi tofauti
- kisisimuwe uwezo wa kufikiri
- kiwe rahisi
- kiwe na mchanganyiko wa picha ma amelezo
- kiandikwe vizuri
- mtiririko mzuri
- rangi nzuri
- ujumbe mmoja
- maneno yaliyo chaguliwa kwa uangalifu
- n.k

HOTUBA YALIOTOLEWA NA MKUU WA WILAYA, NKASI.

HOTUBA YA UFUNGUZI WA WARSHA JUU YA MATUMIZI ENDELEU TA RASILIMALI ZA ZIWA TANGANYIKA KWA WATAALAM WA SAMAKI NA VIONGOZI WA VIJJI VINAVYOLIZUNGUKA ZIWA.

**Ndugu Mwenyekiti,
Wageni waalikwa,
Wana Warsha,
Mabibi na Mabwana.**

Naomba nichukue nafasi hii kwa niaba yangu mwenyewe na kwa niaba ya Wilaya na Mkoa wa Rukwa kwa jumla, kuwakaribisha wote katika Wilaya ya Nkasi na hasa kwenye warsha hii.

Nasema KARIBUNI SANA.

Nimeambiwa kwamba warsha hii imewajumuisha mabwana samaki wa mwambao wa ziwa pamoja na viongozi wa vijiji kadhaa, ambao kwa pamoja watajifunza mbinu mbalimbali za kuhifadhi ziwa letu.

Nimefarijika sana kupata mwaliko huu wa kuja kufungua rasmi warsha hii mahsusi na hasa tukizingatia kuwa mimi ni Mwenyakiti wa kamati ya mazingira ya wilaya.

Kwanza napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa mradi wa kuhifadhi ziwa Tanganyika yaani Lake Tanganyika Biodiversity Project (LTBP) kwa kugharamia warsha hii. Itakumbukwa kuwa mradi huu umekuwa unashirikiana na uongozi wa Wilaya kwa namna mbalimbali. Pia mradi huu umekuwa ukifanya utafiti katika ziwa Tanganyika pamoja na mazingira yanayolizunguka kwa lengo la kubuni mbinu mpya za matumizi endelevu ya maliasili zilizopo.

Mradi huu una fadhiliwa na Global Environmental Facility (GEF) na unafanyakzi katika nchi nne zinazolizunguka ziwa Tanganyika, ambazo ni Tanzania, Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo na Zambia.

Ndugu Mwenyekiti, kama nilivyokwisha tamka hapo awali kwamba warsha hii inawahusisha mabwana samaki na viongozi kadhaa wa kijiji, jambo hili ni zuri sana kwani majadiliano yenu yatatoa hali halisi ya matumizi ya ziwa katika vijiji vinavyo lizunguka ziwa Tanganyika. Ni matarajio yangu kuwa maazimio ya warsha hii yatawafikia walengwa kwa urahisi zaidi, kwa kuwa wote mmeshirikishwa katika warsha hii.

Lengo la warsha hii ni kuwapatia mabwana samaki na viongozi wa vijiji mbinu bora za kufanya kazi na wanavijiji hasa kubadilisha dhana potofu kuwa wanavijiji ni watu wa kuambiwa tu wafanye nini, na hawana mchango katika masuala yanayohusu maendeleo yao. Lengo kuu ni kuwahusisha wanakijiji kuanzia ngazi ya mipango, utekelezaji na mafanikio ya mipango yao ya maendeleo. Ili kufikia azma hiyo ni lazima tuanzie na wataalam na viongozi ili mbadilike na muwaone wananchi kama kiungo muhimu katika shughuli zenu za kila siku hasa matumizi ya maliasili za ziwa Tanganyika.

Ndugu Mwenyekiti, ningependa kuongelea kidogo kuhusu faida za ziwa letu Tanganyika . Ziwa hili linatupatia maji, samaki, usafiri na pesa kwa kuuza mavuno yatokanayo na ziwa hili. Pia watalii wanakuja kujionea viumbe na ukubwa wa ziwa lenyewe. Wasomi wengi wamepata stahada na shahada zao kutokana na ziwa hili. Hizo ni faida chache miongoni mwa faida nyingi za ziwa letu hili. Nimeyasema hayo ili kuonyesha umuhimu wa ziwa Tanganyika na pia umuhimu wa kulilinda kwa manufaa yetu na ya vizazi vijavyo.

Ndugu Mwenyekiti, matatizo ya mazingira si suala la mtu mmoja au kikundi cha watu fulani, bali ni suala la kila mtu kufanya kila liwezekanalo kuyalinda mazingira yetu. Uchafuzi wa mazingira umekuwa unaathiri afya zetu na viumbe vingine.

Matumizi mabaya ya madawa ya kilimo na mifugo pia yanaathiri sana afya zetu na viumbe hai wa ziwani na nchi kavu. Sisi ni mashahidi wakubwa wa jinsi viumbe na mimea vinavyoathirika kutokana na uchafuzi wa mazingira. Uvuvi holela usiyo zingatia utaalamu ni tatizo jingine kubwa katika ziwa letu Tanganyika.

Ndugu Mwenyekiti, matatizo mengine mengi yanaweza kutajwa lakini la muhimu zaidi ni kuona kuwa ni mbinu gani zitumike ili kukabiliana na matatizo haya. Hatutaweza kuyatatua matatizo haya bila kuwa na watu walio hamasishwa na kuelimika kuhusu athari za uharibifu wa mazingira. Wananchi wanaweza kuelimishwa kupitia njia mbalimbali moja wapo ikiwa warsha kama hii, wanafunzi wa shule, mikutano ya hadhara, nk.

Ndugu Mwenyekiti, mbinu za ufundishaji zimekuwa na zinaendelea kuwa zile za darasani na za nadharia zaidi kuliko matendo. Pia zimekuwa zile za mwalimu ndiye anayejua kila kitu na wale anaowafundisha ni watu wa kupokea kile wanachoambiwa. Nimeambiwa kuwa katika warsha hii kutakuwa tu na mwongozo kutoka kwa wataalam, lakini mambo mengi yatategemewa kutoka kwenu nyie wanawarsha (Participatory learning approach). Ili kuwa na ufanisi katika shughuli zenu hamna budi kutumia mbinu za ushirikishwaji wa wananchi katika kupanga na kutekeleza mipango ya uhifadhi wa

mazingira katika maeneo yenu. Nawaombeni wote mliondhorua warsha hii muwe “chachu” ya kueneza uhifadhi wa mazingira ya ziwa Tanganyika na maendeleo ya wananchi kwa jumla katika sehemu zenu.

Serikali imekuwa inafanya juhudi nyingi katika kuhakikisha kuwa mazingira yetu yanalindwa. Juhudi hizo ni pamoja na kuanzishwa ka Baraza la Taifa la Hifadhi na Usimamizi wa mazingira (NEMC), kushirikiana na Mashirika na Taasisi mbalimbali zinazohusiana na usimamizi wa mazingira kama, World Wide Fund for Nature (WWF), Wildlife Conservation Society of Tanzania (WCST), Jane Goodall Institute (JGI), Malihai Clubs, 4H clubs, n.k.

Ndugu Mwenyekiti, inatia moyo kusikia kuwa kuna mashirika yasiyo ya Kiserikali (NGO’s) zaidi ya 100 nchini ambayo yanafanya shughuli mbalimbali zinazo lenga hifadhi ya mazingira ikiwemo ya ziwa Tanganyika.

Mwisho naomba kuwakumbusha waandaaji wa warsha hii pamoja na wana warsha kwa jumla kuwa ile dhana ya kuweka ripoti na makabrasha mengine kabatini imepitwa na wakati. Mtakacho jifunza kutokana na warsha hii hamna budi kukipeleka moja kwa moja kwa walengwa ambao ni wananchi. Vilevile napenda kuwahakikishieni kuwa Wilaya na Mkoa wa Rukwa utayapokea mapendekezo yatakayo tokana na warsha hii na kuyafanyia kazi kwa kadri itakavyo wezekana.

Mabibi na mabwana, kwa haya machache ningependa kuwatakieni warsha njema na yenye mafanikio makubwa.

Ndugu Mwenyekiti, naomba nirudie tena kuwashukuru waandaaji wa warsha hii kwa kunipa heshima hii ya kuja kufungua rasmi warsha hii. Pamoja na shukrani hizi za dhati ningependa kutamka kuwa warsha hii imefunguliwa rasmi.

Asanteni sana kwa kunisikiliza.

KUNDI: A

Zana za uvuvi:

- . Mikuki yenye ncha kali waliita kwa lugha ya kienyeji mihono
- . Vikapu na vyungu
- . Migono (Traps)
- . Lusenga (Scoop net)
- . Ndoano
- . Makira(scoop net) ya kutengeneza kwa mikono.
- . Ringnet
- . Uvuvi wa kipe
- . Chungu chenye masalia ya chakula)
- . Makira ya kitaalam kutoka kiwandani

Chimbuko la zana hizo:

- . Kipe ni uvuvi uliotokana na marekebisho ya aina ya wavu uitwao lusenga ambao inasadikika ilirekebishwa huko Congo sehemu ya uvira
- . Kokoro la kienyeji lilitokana na mizizi ya miti, katani na magome laini ya miti. Baadaye ziliingia nyuzi toka viwandani na zikaanza kutumika kutengeneza makokoro
- . Lusenga (scoop net) ni aina ya uvuvi waliougundua na unafanyika usiku kwa ajili ya dagaa kwa kutumia kuni kama namna ya kupata mwanga (Waliita Mwenge)
- . Lusenga kwa taa: Baada ya wavuvi kupata maendeleo ndipo walipogundua kutumia taa ili kuongeza mwanga na kupata mapato mazuri
- . Ndoano: Ilitumika kuwapata samaki wa maji marefu na mafupi
- . Makira: Ilitengenezwa kwa kamba za miti ya porini. Teknolojia ya uvuvi ilizidi kukua ndipo wavuvi walipogundua kusuka makira (Gill Net) ili kupata samaki wengi zaidi na wa aina tofauti

Maendeleo ya zana hizo:

Mwanzo wavuvi walivua kwa lengo la kujipatia kitoweo tu. Baada ya taaluma ya uvuvi kuongezeka wavuvi walibuni zana bora zaidi kwa lengo la kujipatia mapato makubwa kwa lengo la chakula na biashara

Zana ambazo zimetoweka:

- . Uvuvi wa kutumia mikuki
- . Uvuvi wa kutumia vikapu na vyungu
- . Uvuvi wa kutumia lusenga

Kwa nini zimetoweka

- . Wavuvi waliamua kuacha uvuvi huo kwa kuona kuwa mapato ni madogo
- . Waliacha uvuvi huo kwa sababu ulimaliza miti sana (uvuvi wa lusenga)
- . Waliacha kwa sababu uvuvi wa aina hii ulikuwa ni wa adha kubwa

MATOKEO YA KAZI ZA VIKUNDI

Kundi B

Mazingira ya zamani ukilinganisha na ya sasa

- . Mazingira yalivyo sasa hivi siyo rahisi kuvua samaki wengi kama ilivyokuwa miaka ya nyuma
- . Samaki wakubwa hawavuliwi kama ilivyokuwa siku za nyuma
- . Kulikuwepo na samaki wengi

- . Aina nyingi za samaki siku hizi zimetoweka au kupungua mfano Kachinga , Mbaza, Kuhe na Singa.
- . Maji ya ziwa yanaelekea kupungua ukilinganisha na zamani

Mazingira yanayopendwa na wavuvi

- Maeneo yenye msalala- Dagaa hupendelea maji ya kina kifupi
-Kulingana na zana duni zilizopo mvuvi anashindwa kwenda kuvua kwenye maji yenye kina kirefu
- Wavuvi wa kokoro hupendelea kuendesha shughuli zao kandokando ya ziwa kwenye maji mafupi na sehemu ya kichanga kwa sababu ya usalama wa nyavu zao

Zana zilizoonekana kuleta uharibifu wa mazingira

- . Makira yenye macho madogo
- . Kokoro lenye macho madogo

Mapendekezo ya zana bora

- Nyavu za makira na kipe
- Mitumbwi ya kuanzia urefu wa mita 8 hadi 10
- Mashine Hp 25 hadi 40
- Makira yenye macho makubwa
- Ringnet

KUNDI B

- Sheria iliyopo inakidhi mazingira tuliyonayo. Ila kanuni hazikidhi mazingira tuliyonyo kwani zina mapungufu kwa mfano makosa na adhabu inayotolewa havilingani
- Kanuni zisitungwe kulingana na maeneo ya uvuvi kwa sababu itawapa shida wataalamu katika utekelezaji
- Kanuni zina upungufu. Ada za leseni za wavuvi hazitofautishi kati ya wavuvi wa vyombo vikubwa na vyombo vidogo. Mfano Uvuvi wa lusenga na mvuvi wa kipe. Ada za leseni zimewekwa katika mlinganisho wa dola. Hii inaleta tofauti katika malipo na kuwawia vigumu maafisa ugani katika vijiji.
- Ili kuboresha sheria na kanuni maoni yawe yanaanzia kwa wavuvi kabla ya sheria na kanuni hazijatungwa na kupitishwa na mamlaka husika
- Utoaji wa leseni za kusafirisha samaki nchi za nje zitolewe katika mamlaka za wilaya badala ya Dar-es-salaam

Kundi A

Nafasi ya Wataalam wa idara ya uvuvi

- Kuelimisha wananchi juu ya matumizi ya sheria na kanuni kuu za uvuvi
- Kusimamia, kutekeleza na kuilinda sheria ya uvuvi

Nafasi ya viongozi mbalimbali katika maeneo ya uvuvi

- Kuwaelewa wavuvi au wananchi wake
- Kuelimsha wananchi juu ya uvuvi bora na kufuata sheria
- Kutoa mapendekezo ya sheria ndogo ndogokulingana na mazingira yenyewe
- Kusimamia matumizi ya sheria ya uvuvi kwa wananchi wake kwa kushirikiana na wataalamu

Nafasi ya Mashirika ya serikali na yasiyo ya Serikali

-
- Kusaidia kufadhili na kuendesha mafunzo kwa wataalam na vikundi mbalimbali katika jamii ili kuboresha utekelezaji wa sheria na kanuni
- Yanawajibika kuwakopesha wavuvi wadogowadogo wanaoathirika na sheria na kanuni
- Yaelekeze nguvu zao vijijiini ambapo ndiko kwenye matatizo ya uharibifu wa mazingira

Nafasi ya watu binafsi

- Kupokea na kutekeleza sheria na kanuni za uvuvi
- Ni wajibu wa wananchi kuelimishana

TATHMINI YA WARSHA YA MAAFISA SAMAKI NA VIONGOZI WA BAADHI YA VIJJI.**MASWALI****1. Ukumbi uliotumika kuendeshea warsha ulikuwa:**

	KIGOMA	RUKWA	MAELEZO
(a) Mzuri sana	4	4	
(b) Mzuri	6	4	
© Unaridhisha	1	2	
(d) Hauridhishi			

2. Je, muda uliopangwa kuendeshea warsha ulikuwaje?

(a) Mrefu sana		1	
(b) unatosha	9	8	
© Hautoshi	2	1	

3. Ulionaje masomo yaliyotolewa

(a) hayana umuhimu kwangu			
(b) Ni muhimu kwa kazi ninazozifanya	2	3	
© Nimuhimu sana kwa kazi ninazozifanya	9	7	

4. Mambo uliyojifunza katika masomo yaliyotolewa ni:

(a) Mageni sana	2	3	
(b) Ya kawaida	7	6	
© Hakuna Geni	2	1	

5. Nini maoni yako kuhusu waendeshaji wa warsha.

(a) Walieleweka sana	11	9	
(b) Walieleweka kidogo		1	
© Hawakueleweka			

6. Mahali na chakula kilichotolewa palikuwa

(a) Pazuri sana	3	5	
(b) Pazuri	8	4	
© Wastani		1	
(d) Haparidhishi			

7. Unaonaje zoezi lililofanyika nje ya darasa (Kuzungumza na wavuvi)

(a) Muhimu sana	10	7	
(b) Muhimu	1	2	
© Wastani		1	
(d) Halina umuhimu			

8 Toa maoni yako na mapendekezo kuhusu warsha na namna ya kuboresha warsha za baadaye

MKOA WA KIGOMA

- Warsha za baadaye zipelekwe kwa walengwa (Wananchi na wavuvi)
- Hawa waliopata mafunzo ili yaboreshwe wapewe zana za usafiri kwenda katika maeneo husika kuelimisha walengwa
- Ili kuwafanya wavuvi wa kokoro wasijiingize katika kuvunja sheria au wizi Serikali itafute njia nyingine ya kuwasaidia mikopo midogomidogo kwa ajili ya ufugaji , kilimo, n.k
- Kuzungumza na wavuvi kungekuwa kuzuri zaidi kama tungeenda sehemu yenye uhalifu zaidi mfano: Mwakizega, (Lugunga)
- Idadi ya wanawarsha ni vizuri zaidi ikiongezeka hasa viongozi wa vijiji **x2**
- Kuwepo na mchanganyiko wa jinsia Wanawake na wanaume **x2**
- Washa zipelekwe vijijini ambako ndiko walengwa wengi wako **x2**
- Warsha za baadaye zipewe muda mrefu kusudi mafunzo yatolewe kwa kirefu zaidi ili wanawarsha wayapokee mafunzo vizuri **x 2**
- Wanawarsha katika mafunzo ya baadaye wakaone sehemu zilizoathirika kama kulima mabondeni na mimomonyoko

- Warsha hii iliendeshwa vyema ni muhimu warsha zijazo ziendeshwe hivi bila kupunguza kitu chochote
- Warsha kama hizi zifanyike mara kwa mara ili kuleta ufanisi mzuri.**x3**
- Tumefurahi kupata warsha hii kwani imetupa changamoto katika utendaji wa kazi zetu
- Washirikishwe maafisa uvuvi wa vituo vyote vya mwambao wa ziwa
- Warsha hii ni nzuri umetupa mwanga wa elimu katika kuboresha mazingira
- Ingekuwa vizuri warsha iwe inafanyika kila mwaka
- Ingebidi wakufunzi wapewe vyombo kwa ajili ya mifano (Experiment)
- Kumbukumbu za warsha hii zihifadhiwe kwa ajili ya warsha nyingine.

MKOA WA RUKWA

- Kutokana na warsha hii mafanikio yatapatikana kama maazimio yatazingatiwa
- Ni vyema kama warsha ingekuwa na viongozi wa vijiji wengi zaidi kuliko ilivyo
- Warsha kama hii ifanyike mara mbili kwa mwaka
- Mradi wa Hifadhi wa ziwa Tanganyika (LTBP) uendeshe warsha kama hii kwa viongozi wote wa vijiji na wataalamu mbalimbali katika ziwa Tanganyika ili kuwepo na kuelewana zaidi **x2**
- Idadi ya wanawarsha iongezwe. Pia iwe na mchanganyiko wa jinsia **x 2**
- Bajeti ya matumizi isibanwe sana
- Zifanyike warsha nyingine kama hizi
- Tutunze ziwa Tanganyika kwa manufaa yetu na baadaye vizazi vijavyo vije vinufaike.
- Warsha iliendeshwa vizuri na mbinu zote za uandaaji wa warsha zilizingatiwa
- Muda wa kufanya zoezi la kuzungumza na wavuvi uongezwe (ingefaa ufanyike mara tatu ili kujenga uzoefu)